

**TURUN
YLIOPISTO**

Kokemus puunkaiverruksesta perinteisenä käsiyötekniikkana

Reflektiivinen yhteisautoetnografia

Käsityön aineenopettajan tutkinto-ohjelma / Rauma

Pro gradu -tutkielma

Anu Reiala

Antton Tuominen

4.5.2026

Rauma

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Koulutusohjelma, oppiaine: Käsityön aineenopettajan tutkinto-ohjelma, käsityökasvatus

Tekijät: Anu Reiala, Antton Tuominen

Otsikko: Kokemus puunkaiverruksesta perinteisenä käsityötekniikkana -reflektiivinen yhteisautoetnografia

Ohjaaja: Dosentti Marja-Leena Rönkkö

Sivumäärä: 60+2 sivua

Päivämäärä: 4.5.2026

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelimme puunkaiverrusta osana perinteiseen käsityötekniikkaan painottuvaa käsityöprosessia. Tutkimuksessa pyrimme selvittämään, minkälaisia kokemuksia ja kokemuksesta tulevaa oppimista ilmenee, kun tarkastellaan perinteiseen käsityötekniikkaan painottuvaa käsityöprosessia. Tutkimuksen tavoitteena on avata uusia näkökulmia ja syventää ymmärrystä käsityön kokemisesta.

Tutkimuksemme teoria pohjautuu Deweyn kokemusfilosofiaan, jonka mukaan kokemus syntyy ihmisen ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Tutkimus toteutettiin laadullisena autoetnografisena tutkimuksena eli tutkimme omaa käsityökokemustamme perinteiseen käsityötekniikkaan painottuvassa käsityöprosessissa. Tutkimusaineisto koostui tutkijoiden välisistä dialogeina toteutetuista yhteisreflektointi keskusteluäänitteistä sekä yksittäisten työskentelykertojen yksilöllistä reflektointia tukevista CASS-kyselyistä. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Havaitsemistamme käsityöprosessin kokemuksista korostuivat erilaiset psyykkiset ja fyysiset tunnekokemukset, joiden totesimme olevan pitkälti yhteydessä tässä tapauksessa koristekaiverruksen osaamistaustaan. Lisäksi työskentelyn aikana flow-tilan mahdollistama syvä keskittyminen näyttäytyi vahvana ja usein ilmenevänä kokemuksena, joka näytti vahvistavan työskentelyn myönteistä kokemista ja altistavan yhdessä itsereflektion kanssa työskentelyn säätelylle. Työskentelyn säätelyn lisäksi kokemuksesta oppimista tapahtui työvälineiden käytön ja materiaalin hallinnan osilta, mitä puunkaiverruksen edellyttämä tarkkuus ja kehollisuus näytti vahvistavan.

Perinnekäsityön näkökulma rakentui tässä tutkimuksessa valitun tekniikan lisäksi myös työvälinevalintojen kautta. Tämän lisäksi yhdistimme sosiaalisen tuen merkityksen osaksi perinnekäsityön tarkastelua, koska se on ollut tärkeässä asemassa myös perinteisessä käsityökontekstissa.

Tämän tutkimuksen tuloksena on, että puunkaiverruksessa kokemus muodostuu tekijän välittömästä yhteydestä materiaaliin, omiin taitoihinsa, kehoonsa ja mieleensä. Tällöin reflektointi näyttäytyy vuorovaikutuksena materiaalin kanssa käsillä olevan tekemisen kautta. Tutkimus tuo esiin, että perinteiseen käsityötekniikkaan painottuva työskentely voi tehdä käsityön ja käsityöntekijän välisessä suhteessa ilmenevät kokemuspiirteet näkyvämmäksi. Tutkimus näin avaa keskustelua perinnekäsityöiden käsin tekemisen luonteesta.

Avainsanat: autoetnografia, perinteinen käsityötekniikka, puunkaiverrus, kokemus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Käsityö, perinne- ja perinteinen käsityö	8
2.1	Käsityö toimintana	8
2.2	Perinteinen- ja perinnekäsityö	9
2.3	Puunveisto perinteisenä käsityönä	10
3	Kokemus	12
3.1	Deweyn kokemusfilosofia	12
3.2	Reflektiivinen ajattelu	15
3.3	Kokemuksesta oppiminen	16
3.4	Tunteet kokemuksellisessa oppimisessa	17
4	Tutkimuksen viitekehys ja tutkimuskysymykset	19
5	Tutkimusmenetelmät, toteutus ja aineisto	23
5.1	Autoetnografia ja yhteisautoetnografia	23
5.2	Aineiston keruumenetelmänä CASS-kysely ja yhteisreflektointi	24
5.3	Kohdehenkilöiden ja käsityöprosessin kuvaus	27
5.4	Aineiston analyysi	33
5.5	Tutkimusetiikka	37
6	Tutkimuksen tulokset	38
6.1	Perinteiseen käsityötekniikkaan painottuvan käsityöprosessin tarkastelussa ilmenneet kokemukset	38
6.1.1	Tunne- ja keholliset kokemukset	38
6.1.2	Kokemukseen liittyvät ulkoiset tekijät	41
6.2	Perinteiseen käsityötekniikkaan painottuvassa käsityöprosessissa tapahtuva kokemuksesta oppiminen	45
7	Johtopäätökset	50
8	Pohdinta	55

Lähteet	58
Liitteet	61
Liite 1. CASS-kysely ennen työskentelyä	61
Liite 2. CASS-kysely työskentelyn jälkeen	62

1 Johdanto

Käsityö on kautta historian ollut keskeinen osa ihmisen arkea ja kulttuuriperintöä. Ennen modernisaatiota käsityötekniikat muotoutuivat vastaamaan eri aikakausien ja yhteisöjen tarpeita, ja niiden hallinta siirtyi tietotaitona sukupolvelta toiselle. (Tuomi-Nikula, 2004, 11–12). Yhteisöjen ja aikakausien tarpeet ovat edellyttäneet luovuutta ja mielikuvitusta, ja toisaalta myös tehokkuutta ja määrää, siten vaatien käsityön tekijältä uusia ratkaisuja ja keinoja. Muuttuneisiin tarpeisiin vastaaminen on johtanut yhteiskuntamme tilanteeseen, jossa tarve-esineet luodaan pitkälti teknologian ja massatuotannon avulla. Modernisaation myötä käsityön ammatinharjoituksessa on korostunut tarve tasapainotella perinteisen ja uuden välillä, mikä samaan aikaan mahdollistaa innovaation sekä perinteen luoman merkityksellisyyden käsityössä (Fretz, 2025).

Perinteisistä käsityötekniikoista puhuttaessa viittaamme tapoihin ja menetelmiin, joilla käsityötuotteita on valmistettu ennen käsityön valmistusprosessia helpottavia koneita. Koska perinteisissä käsityötekniikoissa ei ole “oikoteitä”, oletamme erilaisten psyykkisten ja fyysisten kokemusten korostuvan niissä. Lisäksi perinteisen käsityön kulttuurinen ja historiallinen näkökulma uhkaa jäädä unholaan, jolloin edellä mainitut käsityön kokemukselliset piirteet muuttuvat toissijaisiksi.

Käsityötaito koostuu erilaisista henkisistä ja fyysisistä valmiuksista. Lihasten, nivelten ja hermoston yhteispelistä syntyvä ruumiillinen taito kytkeytyy aisteihin, jolloin tekijä saa välitöntä ja autenttista tietoa suoraan materiaalista. (Kojonkoski-Rännäli, 2014, ss. 24–25.) Teknologia on nykyään vahvasti mukana apuvälineenä eri käsityöalojen työskentelyssä. Sen tarkoitus on muun muassa helpottaa raskaita, tarkkuutta ja aikaa vaativia työvaiheita. Tästä huolimatta käsityöntekijän luovuus ja taito on edelleen ratkaisevassa roolissa. Tästä herääkin kysymys, mitä käsityökokemuksen osa-alueita häviää, kun käsityöprosessia helpotetaan? Toteutuvatko käsityön eduiksi katsotut piirteet yhtä vahvasti, jos esimerkiksi puukaiverrus syntyy CNC-jyrsimellä käsin kaiverruksen sijaan tai kirjoneule valmistetaan neulekoneella käsin neulomisen sijaan?

Käsityön luonteen mukautuminen aikakauden hengen mukana esimerkiksi käsityöammateissa on ilmiönä luonnollista ja odotettavaa. Sen sijaan harrastus tai -

koulukäsityön prosessien helpottaminen edellyttää perustellumpaa tarkastelua sekä tutkimusperäistä tietoa siitä, millä tavoin käsityö voisi tuottaa entistä enemmän oppimista ja hyvinvointia. Tähän kysymykseen pyrimme vastaamaan tutkimalla subjektiivista kokemustamme puunkaiverruksen toteuttamisesta suhteessa omaan aikaisempiin kokemuksiimme sekä perinteiseen käsityöhön liittyvään kulttuuriperintöön.

Perinnekäsitöitä, puunveistoa ja henkilökohtaista kokemusta on tarkasteltu kokemuksellisesta näkökulmasta. Omakohtaista käsityökokemusta reflektioivia tutkimuksia löytyi muun muassa Nasserin ja Wilsonin (2017) tutkimus, joka käsittelee käsityön oppimista ja itsensä kehittämistä. Tämä tutkimus tarkastelee käsityön sosiohistoriallisia muutoksia, ja siinä tutkija havainnoi omaa kokemustaan käsityön novisiina. Reflektion avulla hän pyrkii ymmärtämään käsityön oppimisen myötä mahdollisesti syntyviä muutoksia itsessään.

Puutöiden tekemisen kehollisuutta on tutkittu ohjaajan ja oppilaan välisen kommunikaation näkökulmasta. Kehollista kognitiota tarkastellaan selvittämällä, miten kehollinen toiminta jäsentyy liikkeiksi ja asennoiksi. Tutkimuksessa selvitettiin, miten kehollista tietoa tulkitaan ja sen kautta opitaan puuta työstäessä. (Marchand, 2010).

Perinnekäsityötä käsittelee Gillin (2018) tutkimus, jossa tutkimusongelma liittyy historiallisen, noin vuonna 1700 valmistetun, langalla päällystettyjen nappien valmistustekniikan selvittämiseen ja replikoimiseen. Koska alkuperäiset napit olivat hauraita ja vaikeasti saavutettavia, niiden fyysinen käsittely ei ollut mahdollista. Tavoitteena oli rekonstruoida valmistustapa yhdistämällä käytännön kokeiluja ja teoreettista analyysia. (Gill, 2018.)

Autoetnografinen tutkimus, jossa tarkastellaan puunveistäjän henkilökohtaista kokemusta aivokasvaimen vaikutuksista tilanhahmotuskyvyn ja kolmiulotteisen hahmottamisen menettämiseen, avaa puunveistämisen kehollista kokemusta. Tässä Sørenbø Gulliksenin autoetnografisessa tutkimuksessa tuodaan esiin tarve tutkia veistämistä ja kolmiulotteisen muodon ideointia psykologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta. Tutkimus osoittaa, että materiaalien kanssa työskentely ja kolmiulotteisten käsityötaitojen harjoittaminen voivat kehittää hahmotuskykyä ja

abstraktia ajattelua, mikä on merkittävä tulevaisuuden taito (Sørebø Gulliksen, 2021, 149).

Aiempi tutkimus aiheen tiimoilta käsittää kyllä käsityön kokemuksellisia ja kulttuurisia аспекteja, mutta kokemuksia puunkaiverrusta perinteisen käsityön kontekstissa on tutkittu niukasti. Tämän vuoksi tarkoituksenamme on syventää ymmärrystä käsityöntekijän perinteisen käsityötekniikan kokemuksesta tarkastelemalla niitä taitoja ja tietoja, mitä puunkaiverrus edellyttää ja millaisia kokemuksia se herättää. Ensisijaisesti tutkimuksesta saatavan aineiston ei ole tarkoitus olla yleistettävää faktatietoa, vaan tarjota inspiraatiota sekä erilaista lähestymistapaa käsityön olemuksen tarkasteluun.

2 Käsityö, perinne- ja perinteinen käsityö

2.1 Käsityö toimintana

Käsityöstä puhuttaessa nostetaan usein kaksi näkökulmaa: prosessi ja produkti. Käsityöprosessi ja -tuote mielletään monesti keskeisinä käsityötä määrittävinä ilmiöinä, joten käsityötä käsittelevät tekstit keskittyvät usein niihin. Tätä havaintoa tukee muun muassa Kojonkoski-Rännälin (1998) määritelmä käsitteestä käsityö. Kojonkoski-Rännäli avaa käsitettä selittämällä sanojen “käsi” ja “työ” merkitykset toisistaan erillisinä. Sana työ viittaa ihmisen toimintaan, eli prosessiin, jonka lopputuloksessa ilmenee muutoksen säilyvyys, sekä ajatus valmiista tuotoksesta. Käsi sana puolestaan viittaa työstettävän materiaalin konkreettisuuteen, toisin sanoen tuotteeseen. Käsityö sana siis ilmaisee konkreettisen materiaalin työstämistä käsiä käyttämällä. (Kojonkoski-Rännäli, 1998, s. 23.)

Kädentaidot on määritelty 1930-luvulla perinnetieteessä funktionalistisesta näkökulmasta korostaen tuotteiden käyttökelpoisuutta, valmistustapaa, käytettyjä työvälineitä ja henkilöiden taitoja. Tätä ennen 1900-luvun alun kansallisuusaatteen aikaan määrittely kansanomaisia käsitöitä kohtaan perustui esteettisyydelle osana taiteen kenttää ja sukuhistoriaa. Lähempänä 1990-lukua käsitöissä on korostettu kansanomaisia taitoja ja ne on nähty osana elinkeinojen kehitystä. Taitoja on arvioitu tekniikkasävytteisenä tietotaitona tehokkuuden ja talouskasvun näkökulmasta, mutta subjektiivisten merkitysten tarkastelu on jäänyt vähemmälle huomiolle. 2000-luvun alkupuolella käsin tekemisellä itsessään havaitaan olevan arvoa ja se nähdään osana henkilön persoonallista työtä ja tekemisen taitoa. (Heikkinen, 2004, ss. 73–76.)

Käsityön prosessiluonteen piirteiksi Adamson (2007) määrittelee suunnittelun, toteutuksen ja toimimisen tavat sekä ongelmanratkaisuun liittyvät keinot. Prosessikeskeisessä ajattelussa käsityö elää erityisesti liikkeessä, eikä niinkään kiinteänä asiana tai produktina. (Adamson, 2007, ss.3–4.) Yhtäältä Anttila (1983) käsityön asenteista ja arvopäämääristä käsittelevässä tutkimuksessaan kertoo yksilön positiivisten asenteiden käsityössä kohdistuvan ensisijaisesti tekemiseen, tai toisin sanoen prosessiin ja kokemukseen. Käsityön painotuksen voi sanoa siirtyneen

perinteisestä produktikeskeisyydestä kohti prosessikeskeistä ajattelutapaa. (Anttila, 1983, s.112.)

2.2 Perinteinen- ja perinnekäsityö

Tutkimuksen kannalta on tärkeää erottaa toisistaan käsitteet perinteinen käsityö ja perinnekäsityö, sillä ne viittaavat hieman eri näkökulmiin käsityön tutkimuksessa. Tuomi-Nikula (2004) selventää perinteisen käsityön ja perinnekäsityön käsitteiden välistä eroa. Molemmat käsitteet viittaavat alusta loppuun käsin tehtyihin uniikkiesineisiin, mutta eroavaisuus näyttäytyy kulttuurisessa kontekstissa.

Perinteinen käsityö perustuu pitkään ja katkeamattomaan kulttuurin kehittymiseen, jossa tietotaidot ovat siirtyneet sukupolvelta toiselle. Käsityötuotteita on valmistettu ensisijaisesti omaan käyttöön tai ansioksi. Perinteinen käsityö liittyy myös alueelliseen identiteettiin ja kollektiiviseen kulttuuriperintöön. (Tuomi-Nikula, 2004, s. 15.)

Perinnekäsityö puolestaan viittaa käsityöhön, jota valmistetaan harrastuksena tai ansioksi. Käsityötuotteessa siis korostuu myös sen subjektiivinen merkitys tekijälleen. Perinnekäsityötaito on opittu koulutuksen avulla tai itsenäisesti. (Tuomi-Nikula, 2004, s. 15.)

Kulttuuriset vaikutteet näkyvät myös perinnekäsityössä, mutta eivät yhtä pitkänä ja katkeamattomana, kuin perinteisessä käsityössä. Tietotaidot ovat harvemmin peräisin aiemmilta sukupolvilta, sen sijaan ne ovat itsenäisesti tai koulutuksen avulla hankittuja. Perinnekäsityötä tehdään useammin harrastuksena tai vastaavasti ansiomielessä. Lisäksi tuotteessa korostuu subjektiivinen merkitys kollektiivisen kulttuuriperinnön sijaan. (Tuomi-Nikula, 2004, s. 15.)

Vaikka Tuomi-Nikula (2004) tarkastelee perinteistä käsityötä pitkälti produktikeskeisestä näkökulmasta, hän kuitenkin käyttää eri yhteyksissä termiä perinteinen käsityötekniikka viitatessaan tuotteisiin, jotka pohjautuvat vanhoihin valmistustapoihin tai materiaaleihin, mutta joita on sovellettu nykyaikaan. Lisäksi hän korostaa, ettei sarjatuotantona tai osittain teollisesti valmistettua tuotetta voida pitää perinteisenä käsityönä tai perinnekäsityönä. (Tuomi-Nikula, 2004, s. 14.)

Autio (1997) tutkimuksessaan kertoo perinnekäsityön perustuvan käsityökulttuurin kunnioittamiseen ja ymmärtämiseen. Lisäksi siinä korostuu oman kulttuurin ja identiteettitaustan tunteminen. Hän puhuu myös samassa yhteydessä perinteisestä käsityöstä hyötykäyttöön tarkoitettujen esineiden valmistamisena tai korjaamisena. (Autio, 1997, ss. 34, 36.) Autio mainitsee erikseen perinteisestä käsityöstä ja perinnekäsityöstä, mutta puhuu niistä kuitenkin samassa yhteydessä tekemättä näiden käsitteiden välille eroa.

UNESCO:n mukaan perinteinen käsityö on aineettoman kulttuuriperinnön konkreettisin ilmentymä, mutta sen ydin ei ole itse käsityötuotteissa, vaan niiden valmistukseen liittyvissä taidoissa ja tiedoissa. Perinteisen käsityön (traditional craftsmanship) keskeinen tavoite on käsityöläisten osaamisen säilyttäminen ja siirtäminen tuleville sukupolville, erityisesti omien yhteisöjensä sisällä. Globalisaatio, ympäristömuutokset ja yhteiskunnalliset muutokset luovat haasteita perinteiselle käsityölle. Massatuotanto syrjäyttää perinteisiä menetelmiä, ja käsityöläisten resurssit ovat uhattuina.

2.3 Puunveisto perinteisenä käsityönä

Puunveisto on vanha taidemuoto, jota on esiintynyt monissa eri kulttuureissa ja jokainen puuta veistänyt kulttuuri on toteuttanut sitä omalla tavallaan. Kulttuurisista eroista huolimatta puunveistolla on ollut monissa kulttuureissa yhteneviä tehtäviä, jotka ovat voineet vahvistaa yhteisöllisyyttä, tukea identiteetin rakentumista ja tehdä näkyviksi yhteisön sisäisiä valtasuhteita (Teixidó i Camí, 2009, s. 10).

Suomen maantieteellisen alueen yksi vanhimmista löytyneistä puuesineistä *Puujumalainen pohjan pitäjästä* on arvioitu olevan noin 4000–5000 vuotta vanha. Tämä kertoo tarinan menneestä kulttuurista, joka on elänyt metsäisessä luonnossa ja elänyt puusta käyttämällä sitä lämmön lähteenä ja tekemällä siitä käyttö- ja koriste-esineitä sekä asumuksensa. Suomalainen puunveisto nivoutuu luonnonelämykseen ja kansanperinteeseen ja se ilmenee sekä rakennusperinteessä että käyttötaiteessa. (Jäämeri ym., 1987, ss. 7–10.)

Perinteisesti käsityöläisten koulutus järjestettiin oppipoika-kisälli-mestari-järjestelmällä. Käsityöläismestari otti luokseen oppipojan, josta neljän vuoden jälkeen

tuli kisälli opiskeltuaan ammattiin vaadittavia taitoja. Kisällinä ammattiin perehtyminen tapahtui kiertäen eri käsityöläismestareiden verstaissa palkallisissa työsuhteissa. Ammattikuntamestariksi haettiin vasta usean kisällivuoden jälkeen. (Uotila, 2025, s. 26.)

Puusepän perinteisiä käsityökaluja ovat vasarat, kirves, taltat, porat ja meisselit (Räisänen & Nokelainen, 1986, s. 135). Erilaisia veistotyökaluja ovat tasataltat ja koverataltat, joiden leikkuuprofiileja on lukematon määrä (Teixidó i Camí, 2009, s. 56) Talttojen omatoiminen muokkaaminen on myös mahdollista, mikäli tarvittavaa työvälinettä ei ole saatavilla tai taltan käyttö on muulla tavoin hankalaa sellaisenaan (Onians, 1997, s. 13–14). Taltan käsittelyssä otteella ja työstökulmalla on suuri vaikutus syntyvään veistojälkeen. Terän jyrkkä kulma aiheuttaa syvemmän viillon ja irtoava lastu on suuri ja vähemmän hallittavissa, toisin kuin hienovaraisemmassa muotoilussa lastu on ohuempi ja pidempi. Viillon siisteys paljastaa tekniikan tason. (Teixidó i Camí, 2009, s. 102–103)

Puun käsittelyn oppiminen vaatii tuntemusta työkalujen lisäksi puun luonteesta. Puun kovuus ja tiheys vaikuttavat veistämisen lopputulokseen. Samasta kappaleesta saadaan erilaisia tuloksia riippuen mihin suuntaan, suhteessa puun kuituihin, kappaletta työstetään. Työstämisen kannalta olennaista on myös se, kuljetetaanko työkalua puun syiden suuntaisesti vai poikkisyin sekä kasvusuunnan mukaisesti vai sitä vastaan. Taltalla työstettäessä vaikutus ei kuitenkaan ole huomattava, mutta sillä voi olla vaikutusta puun pirstaloitumiseen. (Teixidó i Camí, 2009, s. 104)

Puun rauhallisessa työstämisessä kätevyys ja kärsivällisyys ovat puusepälle tarpeellisia luontaisia ominaisuuksia. Kiireen seurauksena työn laatu voi heikentyä. Koulutuksen ja kokemuksen myötä puun veistäjä oppii hallitsemaan erilaisia työstömenetelmiä. (Räisänen & Nokelainen, 1986, s. 137.)

3 Kokemus

3.1 Deweyn kokemusfilosofia

Seuraavassa määritellään kokemuksen käsitteistöä, tarkastellaan Deweyn kokemusfilosofiaa, sen yhteyttä reflektiiviseen ajatteluun, kokemukselliseen oppimiseen sekä siihen minkälaisia kokemusakseleja ja ihmiskokemusta määritteleviä tekijöitä kokemukseen liittyä. Alhasen teos John Deweyn kokemusfilosofia kokoaa Deweyn (1859–1952) filosofisen ajattelun lähteet, jonka keskiössä on kokemuksen käsite ja käsitys inhimillisestä kokemuksesta sekä kokemuksesta oppimisesta (Alhanen, 2013).

Deweyn luomana kokemuskäsitteenä on, että yksilö ja ympäristö ovat erottamattomassa vuorovaikutuksessa. Inhimillinen toiminta on Deweyn mukaan luonteeltaan kokeilevaa ja kokemus on jatkuvassa kehityksessä. (Alhanen, 2013, s. 9.) Deweyn mukaan länsimaisessa yhteiskunnassamme kokeminen käsitetään virheellisesti yksilön psykologisena ja subjektiivisena prosessina, joka on erillään luonnosta ja sosiokulttuurisesta ympäristöstä. Kokemus ja toiminta nähdään erillisenä ja siten pirstaloituneena kokemuksena, ilman merkitystä ja eheyttä. Pelkkä tiedon lisääminen ei kehitä kokemusta ja toimintaa tarvitaan tiedon lisäämiseen, jotta kokemus voi muovautua. (Alhanen, 2013, s. 8.) Vastatakseen tähän länsimaisen kokemuskäsityksen ongelmaan, Dewey loi yllä mainitun kokemuskäsitteen. Dewey ei erittele hetkessä kokemista, ihmisten tapaa kokea asioita eikä kokemusta ihmisen kokemusvarantona, vaan hänen filosofiassaan kokeminen sisältää nämä kolme termiä, riippuen asiayhteyden sopivasta painotuksesta (Alhanen, 2013, s. 16).

Deweyn kokemusfilosofia ei ole yksi yhtenäinen ja samanlaisena toistuva kokemuksen teoria, vaan se muovautuu asiayhteyden mukaisesti (Alhanen, 2013, s. 13). Tämän vuoksi kokemuksen käsitteen määrittely ei ole yksioikoista vaan alati muuttuvaa. Seuraavassa määritellään Deweyn kokemusfilosofian yleisimpiä piirteitä, joista käsin tässä tutkimuksessa kokemuksen käsitteistö määrytyy.

Deweyn kokemusfilosofiassa kokemus määritellään elävän olennon ja sen ympäristön väliseksi vuorovaikutukseksi, koska tilanne ja tilanteen ainutlaatuisuus määrittävät

voimakkaasti kokemusta. Nämä tilanteet ovat pääasiallisesti fysikaalisia ja biologisia, mutta ihmisellä myös sosiaalisten ja kulttuuristen merkitysten muovaamia. Ihminen toimii sosiaalisessa ja kulttuurisessa ympäristössä ja tämä vuorovaikutus muo-
voaa kokemusta. Kulttuuriperintö mahdollistaa aiempien sukupolvien kokemuksen siirtymisen eteenpäin ja se toteutuu esineiden ja työkalujen sekä yhteisön perinteiden, instituutioiden ja kielten muodossa. Kulttuuri ei toimi luonnosta erillisenä ja luonnolla tarkoitetaan todellisia maailmassa olevia asioita ja olosuhteita, jotka tapahtuvat välittömän kokemuksen yhteydessä. Nämä fysikaaliset, biologiset, sosiaaliset ja kulttuuriset vuorovaikutukset luovat toiminnan yhteydessä kokemuksen. (Alhanen, 2013, ss. 54–56.)

Toiminta ja kokeellinen toiminta ovat olennaisimmat kokemista ohjaavat tekijät. Kokemuksen perusrakenne on teoissa ja tekojen seurausten läpikäynnissä. Kokemusaineokset kuten aistimukset, ajatukset, tunteet, muistot ja kuvitelmat määrittävät sen mukaan, minkälaisen toiminnan osana ne ilmentyvät. Teot ja niiden seuraukset koostuvat kehon liikkeistä, havainnoista, tuntemuksista ja ajatuksista. Mielentoiminnot ovat osana kehollista toimintaa ympäristössä ja siten seurauksia toiminnasta ja aikomuksista tekoihin. Tekojen aikana ja niiden jälkeen tapahtuu seurausten läpikäymistä, ja tämä muodostaa kokemuksen kokonaisuuden. (Alhanen, 2013, ss. 58–61.)

Ihmiskokemusta määritteleviä tekijöitä ovat yllykkeet, tottumukset, halut, muisti, mielikuvitus, päättely ja kommunikaatio. Seuraavassa määritellään Deweyn kokemusfilosofian mukaisesti näitä ihmiskokemusta määritteleviä tekijöitä.

Tottumukset mahdollistavat jäsentyneen ja hallitun toiminnan ja käsitteenä tottumus on keskeinen osa kokemusta. Tottumus kattaa liikkumisen, havaitsemisen, emootiot, muistamisen ja ajattelemisen sekä tapamme reagoida (Alhanen, 2013, s.86; Dewey, 2023, ss. 34–35). Ympäristöstä tulevat ärsykkeet herättävät toiminnan yllukkeitä eli orastavia tuntemuksia ja pyrkimysten esiasteita. Nämä yllykkeet kehittyvät myöhemmin hallituiksi teoiksi. Näiden tottumusten varaan kokemus ja toiminta myöhemmin rakentuvat. Tottumukset ovat pitkälti tiedostamattomia, ne suuntaavat tarkkaavaisuuttamme ja havaintojamme. Tottumukset edustavat toimintaa ohjaavaa

hiljaista tietoa, käsityksiä ja merkityksiä. Kokemuksen kehittyminen on tottumusten muodostumista, kerran muotouduttuaan ne ohjaavat toimintaa tiettyyn suuntaan, mutta ne voivat olla myös joustavia. Kokeileminen ja reflektointi mahdollistavat tottumusten joustavuuden. (Alhanen, 2013, ss. 81–89.)

Yllykkeet muuttuvat haluiksi, mikäli ihminen ei ryhdy toteuttamaan yllykettään. Halu on pyrkimystä saada päätökseen toiminta, joka on syntynyt, mutta estynyt. Halut ovat tilannesidonnaisia ja riippuvaisia tottumuksista, ympäristöstä ja tapahtumista. Kokemusten ja toiminnan edetessä halut voivat muuttua ja ne määräytyvät aina tilannekohtaisesti. (Alhanen, 2013, ss. 91–94.)

Kokemus liittyy aina aikaisempiin muistoihin eikä kokeminen ole vain tämänhetkisen tilanteen havaitsemista. Muisti ohjaa ihmistä toimimaan aiempien kokemustensa ohjaamana. (Alhanen, 2013, s. 95.) Mielikuvituksen avulla ihminen käsittelee kokemuksiaan ja pystyy liittämään vanhoja kokemuksia uusiin yhteyksiin. Tällä tavoin ihminen ei ole vain ympäristöstä tulevien havaintojen varassa, vaan kykenee näkemään erilaisia mahdollisuuksia ja ennakoimaan toimintaansa ja vaikuttamaan kokemukseensa. (Alhanen, 2013, s. 97.) Päätely on ajattelua, joka kokemuksen aikana avaa uusia mahdollisuuksia. Mielikuvitus ja päätely johtavat uusiin ideoihin ja ehdotuksiin, jotka vaikuttavat koettuun ja vanhat kokemukset vaikuttavat uusiin tilanteisiin. (Alhanen, 2013, s. 104–105.) Kieli ja kommunikaatio ovat merkittävässä roolissa kokemuksen jakamisessa ja tiedon välittämisessä sukupolvilta toiselle. Ihminen pystyy ymmärtämään erilaisia kokemuksia, joita he eivät ole itse kokeneet, kommunikaation myötä. (Alhanen, 2013, s. 112.) Näistä edellä mainituista tekijöistä: yllykkeet, tottumukset, halut, muisti, mielikuvitus, päätely ja kommunikaatio käsin kokemus määrittäyty.

Deweyn kokemusfilosofian mukaisesti kokemuksen ja toiminnan vuorovaikutuksen voisi havainnollistaa puunveiston kokemisen kautta seuraavasti. Fysikaalisia tekijöitä voisivat olla esimerkiksi kaiverrettavan materiaalin ominaisuudet kuten kovuus tai puun syiden suunta suhteessa kaiverrettavaan muotoon. Biologisia tekijöitä olisivat esimerkiksi puuntyöstäjän lihasvoima tai vireystila. Kulttuurisia tekijöitä voisivat olla muotoilun esteettiset ihanteet tai perinnekäsityön harjoittamisen vaikutus henkilön

identiteettiin. Sosiaalisia tekijöitä voisivat olla esimerkiksi yhteisöllinen tilanne, jossa veistäminen tapahtuu. Näillä tekijöillä (fyysinen, biologinen, kulttuurinen ja sosiaalinen) on välitön vaikutus puunveistäjän kokemukseen tekemisen aikana. Kokemuksen muodostumista voidaan Deweyn mukaan ymmärtää vain tutkimalla toimintaa autenttisisessa ympäristössä (Alhanen, 2013, s. 68).

Henkilön kokemuksen myötä hän pystyy ennakoimaan tulevia kokemuksia. Mennyt kokemus voi kasvattaa henkilön halua toistaa kokemuksiaan, luoda mielikuvia ja muuttaa joitakin asioita toiminnassaan, jotta kokemus muuttuu. Tämä on seurausten läpikäymistä eli reflektointia ja yhdessä reflektoinnin kanssa muodostuu kokemuksen kokonaisuus. Kokemuksesta oppiminen tapahtuu reflektoinnin kautta. Alhanen, 2013, s.121,125.) Seuraavassa tarkastellaan reflektiivistä ajattelua ja kokemuksesta oppimista osana kokemuksen kokonaisuutta.

3.2 Reflektiivinen ajattelu

Reflektiivisen ajattelun ja kriittisen ajattelun käsitteitä analysoidaan Kaupin ja Petterssonin artikkelissa (2023). Kriittinen ajattelu määritellään artikkelissa taidoiksi ja asenteiksi, jotka ohjaavat yksilöä tuottamaan perusteltuja uskomuksia ja päätöksiä. Reflektiivinen ajattelu esitetään kasvatuksellisena päämääränä, ja se pohjautuu Deweyn teoriaan. Sen mukaan reflektiivinen ajattelu on uskomuksen perusteiden aktiivista ja huolellista arviointia sekä niistä seuraavien johtopäätösten tekemistä. Artikkelissa todetaan, että vaikka pintapuolisesti nämä määritelmät ovat hyvin yhtäläiset, on niiden välillä syvemmin tarkasteluna eroja. (Kauppi & Petterson, 2023, ss. 28–29.) Deweyn mukaan toiminta on oleellisin kokemista ohjaava voima, sen sijaan että kokemista tarkasteltaisiin tietämisen näkökulmasta. Kokemuksen perusrakenne koostuu pohjimmiltaan tekojen ja niiden seurausten läpikäynnistä. (Alhanen, 2013, ss. 58–59.) Pohdinta ja reflektointi on Deweyn mukaan tapa, jolla ihminen asennoituu kokemuksiinsa, ja tämä mahdollistaa nopean oppimisen kokemuksista (Alhanen, 2013, s. 125).

Ennen reflektiivistä ajattelua, on oltava välitön kokemus, joka sytyttää tarpeen reflektiiviselle ajattelulle. Deweyn mukaan reflektiivinen ajattelu käynnistyy tilanteessa, jossa ihminen kohtaa haasteen, eli epäilyksen tilan. Tämän jälkeen seuraa

selvittelyvaihe, jossa ihminen etsii tietoa, tarkastelee tilannetta ja pyrkii löytämään ratkaisun kokemansa hämmennyksen purkamiseksi. Kuitenkaan reflektiivinen ajattelu ei ole suoraviivaista tai yhdensuuntaista, vaan reflektio tapahtuu erilaisten ajattelun tilojen välillä edestakaisin. (Kauppi & Petterson, 2023, s. 38.) Lisäksi Deweyn mukaan tavoitteena on muuttaa epäröinti jäsenytyneeksi ongelmanasetteluksi, jota seuraa huomioiden tekeminen ja faktojen selvittäminen kokemuksista (Alhanen, 2013, ss. 129–131).

Kokemuksesta oppiminen edellyttää aina tietoisuutta uuden oppimiselle.

Kokemukseen on oltava yhteydessä, sitä on reflektoitava ja pohdittava mitä on tapahtunut ja miksi. Ilman reflektointia kokemus ei tuota oppimista, vaan jää irralliseksi kokemukseksi muiden tapahtumien kanssa. (Beard & Wilson, 2002, s. 17.)

3.3 Kokemuksesta oppiminen

Kolbin kokemuksellisen oppimisen sykli on todettu johtavaksi kokemuksellisen oppimisen teoriaksi (Beard & Wilson, 2002, s. 39). Miettisen artikkelissa tarkastellaan kriittisesti Kolbin teosta kokemuksellisesta oppimisesta ja siinä esitettyjä kokemuksen käsitteitä (Miettinen, 1998). Kolbin teoksessa esitetään kokemuksellisen oppimisen malli, joka sisältää perusteita Deweyn oppimiskäsityksestä (Kolb, 1984, ss. 22–23). Miettisen artikkeli arvioi Kolbin teoksessa esiintyviä kokemusta käsitteleviä termejä. Näitä termejä ovat Kolbin mukaan kokemuksellinen oppimien, kun taas Dewey puhuu kokeellisesta toiminnasta ja ajattelusta. Tämän mukaan Kolbin käsitys kokemuksesta korostaa ainutlaatuista, yksilöllistä kokemusta, joka on välitön. Dewey puolestaan korostaa kahdenlaista kokemuksen ja ajattelun sekä oppimisen, reflektiivisen ja ei-reflektiivisen ajattelun eroja ja yhtäläisyyksiä. (Miettinen, 1998, s. 94.)

Beard ja Wilson (2002) määrittelevät teoksessaan kokemuksellista oppimista, hyödyntäen muun muassa Deweyn ja Kolbin näkemyksiä. Oppiminen kokemusten kautta on perusteellinen ja luonnollinen oppimisen muoto, joka on kaikille avointa. Se vaatii mahdollisuutta reflektoinnille ja keskustelulle yksin tai yhdessä. Kokemuksellisen oppimisen teoria on monitahoinen ja se pakottaa pohtimaan mitä kokemuksella tarkoitetaan. Kokemus on subjektiivinen ja tapahtuma vaikuttaa kokijaansa, perustuen sekä havaintoihin että henkilökohtaiseen kokemukseen. Lisäksi se yhdistää prosessin

toiminnan ja ajatuksen välillä. Kokemuksella ja oppimisella on suora yhteys ja oppiminen on vuorovaikutuksessa henkilön ja ympäristön välillä kokemuksen kautta. (Beard & Wilson, 2002, ss. 13–16.)

Deweyn mukaan kokemus kehittyy oppimisprosessina, jossa kokemuksille annetaan jatkuvasti uusia merkityksiä. Hänen kokemusfilosofiansa ydinkysymyksenä on, miten ihminen voi oppia kokemuksestaan. (Alhanen, 2013, ss. 14–15.) Kokemuksen kokonaisuus muodostuu, kun tekoihin yhdistyvät teon aikana ja niiden myötä tekojen seuraukset, ja tämä tekojen ja seurausten vuoropuhelu uudelleensuuntaa seuraavia tekoja. Deweyn mukaan kokeminen on aina kokeilua. (Alhanen 2013, s. 61)

3.4 Tunteet kokemuksellisessa oppimisessä

Perustunteita ovat viha, häpeä, suru, inho, pelko, hämmästys, ilo, onnellisuus ja rakkaus (Perttula, 2018, s. 125; Vähälä, 2003, s. 66). Jotta kokemus voidaan tulkita positiivisena, on merkityksellistä, että kokijalla on käytettävissään tiettyjä henkilökohtaisia ja sosiaalisia voimavaroja. Näihin kuuluvat esimerkiksi itsevarmuus, luottamus omiin kykyihin sekä oman näkökulman vahvistuminen toisten tuen ja palautteen kautta. Perustunteilla on vaikutusta oppimiseen. (Vähälä, 2003, s. 67.)

Tunteilla on vaikutusta siihen, millä tavoin kokemus havaitaan (Beard & Wilson, 2002, s. 125.) Käsityön tekeminen vaatii kokemusta, harjaantumista, taitoa ja oppimista. Käsityön tekeminen konkretisoi tekemisen prosessin tuotteeksi ja tuote toimii tekijänsä tunteiden, aikomusten ja merkitysten välittäjänä. Prosessin aikana vaaditaan taidon harjaantumista ja kokemusta ja kokemus syntyy eri aistien kautta. (Vähälä, 2003, ss. 70–72.) Toisin sanoen käsityön tekemisessä kietoutuvat yhteen kokemukset, tunteet ja oppiminen, ja nämä ovat havaittavissa syntyneen käsityötuotteen kautta. Tunteet vaikuttavat kokemuksen havainnointiin, jolloin kokemus muokkaantuu ja tämä kokemus vaikuttaa oppimiseen. Kokemuksen herättämät tunteet ovat myöhemmin tapahtuvan kokemuksen taustavaikuttajina ja selittäjinä, yleensä tiedostamattomasti ja tämä selittää kokemusten toistumista (Vähälä, 2003, s. 72). Tunteet ovat kehollisia kokemuksia, jotka ilmentävät välittömänä ihmisen tajunnallista suhdetta aiheeseen (Perttula, 2018, ss. 124–126).

Dewey ei aseta keskiöön aistimuksia, ajatuksia tai tunteita, mutta hänen mukaansa teot ja koetut seuraukset koostuvat kehonliikkeistä, havainnoista, tunteista ja ajatuksista. Tällöin nämä määrittyvät sen mukaan, minkälaisen toiminnan osana ne syntyvät ja mielentoiminnot ovat seurausta ihmisen pyrkimyksistä ja kehollisesta toiminnasta. (Alhanen, 2013, ss. 59–60.)

Virtauskokemus eli flow on kokemustila, jossa ihminen kokee pystyvänsä uppoutumaan täysin käsillä olevaan tekemiseen. Se on optimaalinen tietoisuuden tila ja tarkkaavaisuuden kohdistamisen tulos. Flow-kokemuksen saavuttaminen mahdollistaa tunteen siitä, että tekeminen tuntuu vaivattomalta ja tietoisuudessa ei ole huolta tai epäilystä onnistumisesta. Flow-tilassa jokainen teko soljuu vaiheesta toiseen ilman tietoista pohdintaa tai taukoja. Flow on olemista tekemisen kautta ja siinä toimiminen tuntuu enemmän kokemiselta kuin tekemiseltä. (Venäläinen, 2020, s. 15.) Flow-tilaa on tutkittu tieteellisesti suhteellisen vähän, koska kyseessä on monimutkainen ja subjektiivinen ilmiö (Venäläinen, 2020, s. 29).

Flow-teorian on laatinut psykologi Mihály Csíkszentmihályi, joka on laatinut teoriaan yhdeksän osatekijää. Nämä flow-tilan piirteet ovat: selkeä päämäärä, välitön palaute, haasteen ja osaamisen tasapaino, täysi keskittyminen hetkeen, itsen unohtaminen, ajantajun katoaminen, hallinnan tunne, syvä läsnäolo ja tekeminen itsessään palkitsevaa. (Venäläinen, 2020, s. 22.) Tekemisen haastavuuden ja osaamisen tasapaino korostaa taidon oppimisen merkitystä flow-tilan kokemuksessa. Mitä parempi taitotaso tekijällä on, sitä helpommin flow-tila on mahdollista saavuttaa. Optimaalista on, että toiminta on riittävän haastavaa suhteessa nykyiseen taitotasoon, jotta itsensä ylittäminen on mahdollista. Ulkoiset tekijät tai liian vähäinen haaste voivat häiritä flow-kokemuksen saavuttamista. (Venäläinen, 2020, ss. 40–47). Harjoittelun kautta saavutettu asiantuntijuus helpottaa siirtymistä flow-tilaan. Aloittelijan sen sijaan täytyy käyttää enemmän tietoista ponnistelua ja valita vähemmän vaativia tehtäviä saavuttaakseen flow-tilan sekä välttääkseen liian haastavista tehtävistä syntyvää turhautumista. Käsityön tekeminen on yhdistetty flow-tilaan ja se tuottaa ja säätelee myönteistä fysiologista tilaa vireystilan kautta. (Huutilainen ym., 2018, s. 11.)

4 Tutkimuksen viitekehys ja tutkimuskysymykset

Perinteisen käsityön tutkimuskentällä ei tehdä selkeää eroa käsitteiden 'perinteinen käsityö' ja 'perinteinen käsityötekniikka' välillä. Perinteinen käsityö käsitetään yhtä lailla taitona, joka periytyy ja on sidoksissa kulttuuriin. Toisaalta perinteisen käsityön ilmenemismuotona pidetään esinettä, jolla on jokin kulttuurinen merkitys. Toisin sanoen perinteisessä käsityössä yhdistyy sekä valmistustapa- että aikaansaatu tuote. Tässä tutkimuksessa tullaan käyttämään käsitteitä perinteinen käsityö ja perinteiset käsityötekniikat yhdessä viittaamaan niihin konkreettisiin valmistustapoihin, jotka ovat osa pitkää käsityöperinnettä, mutta joita tutkimuksessa tullaan myös soveltamaan nykykontekstissa. Tätä käsitettä käytettäessä painotetaan tekijän suhdetta itse tekemiseen ja tekniseen prosessiin, jossa perinteiset taidot ja välineet kohtaavat nykyajan käsityöntekijän näkökulman. Yhtäältä käsitettä käytetään viitattaessa käsityön kulttuuriperinnön ilmiöön, jossa korostuvat käsityöntekijän kokemukset sekä hänen suhteensa materiaaleihin ja ympäröivään kulttuuriin.

Olemme valinneet tutkimuksen perinteiseksi käsityötekniikaksi puun kaivertamisen. Englannin kielen termi wood carving tarkoittaa materiaalin poistamiseen perustuvaa tekniikkaa. Puun veistoa ja puun kaiverruksen termejä käytetään tässä tutkimuksessa rinnakkain. Puun veistolla tarkoitetaan kolmiulotteisen, käyttö tai koriste-esineen valmistamista puusta (esim. Teixidó i Camí, 2009; Jäämeri ym., 1987). Puun kaiverruksella tarkoitetaan puun pintaan tehtävää koristekaiverrusta (esim. Onians, 1997). Tutkimuksessa työstettävät tuotteet on valmistettu niin ikään puun veistoa kuin puun kaiverrusta käyttäen. Tässä tutkimuksessa käytetyiltä tekniikoiltaan puun veistäminen ja kaivertaminen ovat hyvin lähellä toisiaan.

Tässä tutkimuksessa kokemus määrittyy Deweyn kokemusfilosofiaan pohjaten. Deweyn filosofiassa ei ole vain yhtä suoraviivaista kokemuksen määrittelyä, vaan kokemuksen käsitteistö määrittyy tilanteen mukaan. Tutkimuksessa lainaamiemme käsitteitä ovat kokemusaineokset, toiminta ja ihmiskokemusta määrittelevät tekijät. Dewey määrittelee kokemusaineiksiksi aistimukset, ajatukset, tunteet, muistot ja kuvitelmat, jotka määrittyvät sen mukaan, minkälaisen toiminnan osana ne tapahtuvat. Teot ja tekojen seuraukset ovat kehon liikkeitä, havaintoja, tuntemuksia ja ajatuksia.

(Alhanen, 2013, ss. 58–61.) Dewey määrittelee ihmiskokemusta määritteleviksi tekijöiksi yllikkeet, tottumukset, halut, muistin, mielikuvituksen, päättelyn ja kommunikaation. (Alhanen, 2013, ss. 81–120.) Toiminta on olennaisin kokemusta ohjaava tekijä (Alhanen, 2013, s. 58–59). Tässä tutkimuksessa toiminta, työskentely eli välitön kokemus tapahtuu perinteisesti puuta kaivertamalla.

Kokemuksen jatkuvuuden kannalta jokainen kokemus omaksuu aikaisemmista kokemuksista ja muuttaa jotakin suhteessa tuleviin kokemuksiin (Dewey, 2023, ss. 34–35) Yhtäältä Deweyn kokemusfilosofiassa oppiminen ja reflektointi ovat oleellisessa osassa kokemuksen muodostumista. Toisaalta Kolbin kokemuksellisen oppimisen teoria on keskeinen, kun keskustellaan kokemuksesta ja oppimisesta samassa yhteydessä, jolloin teorian mainitseminen tuntuu tarpeelliselta. Tästä huolimatta emme tarkastele kokemuksellista oppimista, vaan nojaamme Deweyn teoriaan suuntaan reflektoinnin myötä tapahtuvasta kokemuksesta oppimisesta. Välittömän ympäristön kanssa vuorovaikutuksessa olevan kokemuksen jälkeen tapahtuu tietoista tai tiedostamatonta seurausten läpikäymistä, joka tulee vaikuttamaan tuleviin vastaaviin kokemuksiin. (Alhanen, 2013, s. 121).

Yllä mainitun rajauksen perusteella laadimme tutkimuksen viitekehystä havainnollistavan kuvion 1. Kuvio esittää tutkimuksen keskeiset käsitteet ja niiden väliset suhteet: Tutkimus tarkastelee perinteisten käsityötekniikoiden käyttöä ja niiden tekemisen luomia kokemuksia käsityön tekijän prosessissa. Kokemukseen liittyviä tekijöitä ovat kokemusaineokset ja toiminta. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme kokemusaineoksia, joita ovat muun muassa aistimukset, ajatukset, tunteet, muistot ja kuvitelmat. Näitä tarkastelemme ennen toimintaa eli perinteisen käsityötekniikan, tässä tapauksessa puunkaiverruksen käyttöä. Kokemuksen aikana ja jälkeen tapahtuu reflektiivinen ajattelu ja kokemuksesta oppiminen. Nuoli takaisin ylös tarkoittaa sitä, että tämä reflektointi on yhteydessä tuleviin kokemuksiin, jolloin tapahtuma on kehämäinen. Toiminnan aikana kokemus on yhteydessä henkilön toimintaan ja kokemusaineuksiin kuten aistimuksiin ja ajatuksiin. Kuvion laatikot ovat niin ikään ajallisessa järjestyksessä ylhäältä alaspäin.

Kuvio 1 Tässä tutkimuksessa tarkasteltavat kokemusainesten ja toiminnan yhteys kokemukseen ja siitä aiheutuva reflektiivinen oppiminen.

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään Deweyn filosofiaa käsityökokemuksen syvällisemmässä analysoinnissa sekä oppimiskokemuksen tai perinteisten käsityötekniikoiden herättämien kokemusten reflektoinnissa. Lisäksi tarkastelemme perinteisten käsityötekniikoiden tekemistä kokemusten luojina käsityöntekijöiden henkilökohtaisista näkökulmista käsin. Tutkimus toteutetaan vuoropuheluna tekemisen herättämistä kokemuksista. Koska vuorovaikutus tapahtuu reflektiivisesti, tapahtuu kokemuksesta oppimista reflektiivisen ajattelun kautta. Tuodaksemme esiin perinteisen käsityötekniikan harjoittamisen luomaa kokemusta ja siihen yhteydessä olevia kokemusaineiksia ja ihmiskokemusta määritteleviä tekijöitä, esitämme seuraavanlaiset tutkimuskysymykset:

Minkälaisia kokemuksia ilmenee, kun tarkastellaan perinteiseen käsityötekniikkaan painottuvaa käsityöprosessia?

Minkälaista kokemuksesta oppimista tapahtuu, kun painotetaan perinteiseen käsityötekniikkaan painottuvaa käsityöprosessia?

Näihin kysymyksiin vastaamalla pyrimme tutkimuksella avaamaan keskustelua käsityön roolista ja merkityksestä aikakautena, jolloin teknologia ja digitalisaatio vaikuttavat käsityöalaa. Tutkimus pyrkii tuomaan esiin perinteisten menetelmien arvoa käsityöntekijän identiteetin ja kokemuksellisuuden kannalta.

5 Tutkimusmenetelmät, toteutus ja aineisto

5.1 Autoetnografia ja yhteisautoetnografia

Etnografinen tutkimus tarkoittaa tietyn (osa-)kulttuurin tarkkaa kuvaamista, sen merkitysjärjestelmien analyysiä ja tiedonhankinta tapahtuu autenttiossa ympäristössä (Marttila, 2014, s. 363). Etnografisen tutkimuksen tavoitteena on käsitteellistää ja teoretisoida tutkittavaa ilmiötä sekä analysoida kulttuurisia prosesseja ja niiden merkitystä itse toimijoiden näkökulmasta. (Lappalainen, 2007, ss. 9–10).

Autoetnografiossa tutkimuksessa ulkoisen tutkimuskohteen sijaan itse tutkija asetetaan tutkimuksen keskiöön. Aineisto koostuu tutkijan henkilökohtaisista kokemuksista, havainnoista sekä reflektoinneista, joita analysoidaan suhteessa laajempaan tieteelliseen kontekstiin. Etnografiossa tutkimusmenetelmässä aineistonhankinta tapahtuu niin, että tutkijan on avauduttava henkilökohtaisena, tuntevana ja kehollisena persoonana (Marttila, 2014, s. 364).

Autoetnografinen tutkimus ja analyysi voidaan jakaa kolmeen tyyliin: evokatiiviseen, analyttiseen ja kriittiseen autoetnografiaan. Evokatiivisen autoetnografian tutkimusotteen tarkoituksena on tuoda tutkittu aihe esiin tarinallisesti ja keskiössä ovat tutkijan tunteet ja keholliset kokemukset. Näitä tarinoita ja kokemuksia ei ole tarkoitus teoretisoida, vaan tutkimus esitetään kuvattuina kokemuksina. Analyttinen autoetnografia sen sijaan pyrkii teoretisoimaan tutkijan omia kokemuksia ja myös aikaisemmat tutkimukset ja niiden yhteydet ovat keskeiossa tätä tutkimusotetta. Kolmantena menetelmänä on niin sanottu kriittinen autoetnografia, joka on välimuoto, jossa yhdistetään evokatiivisen ja analyttisen autoetnografian ominaisuuksia. Kriittiossa autoetnografiassa teoria kannustaa ajattelua ja toimii keskustelukumppanina henkilökohtaisille kokemuksille ja tarinoille. (Tienari & Kiriakos, 2020, ss. 283–286.)

Tämä tutkimus on luonteeltaan autoetnografinen, eli toimimme sekä tutkimuksen kohteena että sen toteuttajana. Tämän takia varsinaista erillistä kohdejoukkoa ei ole, vaan tutkimus keskittyy tutkijoiden omiin kokemuksiin, havaintoihin ja reflektioihin perinteisten käsityötekniikoiden oppimisesta ja soveltamisesta. Toteutimme

tutkimuksen autoetnografista luonnetta työskentelyprosessin reflektointia tukevan CASS-kyselyn ja yhteisreflektointien avulla, joiden kautta sanallistimme käsillä tekemisen kokemuksia ja havaintoja.

Tutkimusaineistoon sisältyy myös aiempia tutkimuksia, jotka ovat keskeisiä tutkimusaiheen kannalta. Näistä tutkimuksista hyödynnetään keskeisiä käsitteitä ja tutkimuksia hyödynnetään CASS-kyselyn laatimisessa. Tämä tukee kriittisen autoetnografian menetelmää, jossa teoria ja aiemmat tutkimukset herättävät ajattelua ja ohjaavat tukijaa tarkastelemaan kokemuksiaan moniulotteisesti.

5.2 Aineiston keruumenetelmänä CASS-kysely ja yhteisreflektointi

Tässä tutkimuksessa olemme tarkastelleet välitöntä kokemusta ja kokemuksen kokonaisuutta. Ennen työskentelyvaihetta laadimme päiväkirjamerkinnot aikaisemmista kokemuksistamme puun kaivertamisesta sekä ideointivaiheesta. Välitöntä kokemusta tarkastelimme laatimamme CASS-kyselyn avulla. Kokemuksen tarkastelua syvensimme suunnittelun, työskentelyn ja valmiin työn arvioinnin vaiheissa dialogisen reflektoinnin avulla, jotka tallensimme äänitiedostona. Oletimme että, keskustelun ja yhteisreflektoinnin kautta tulisi ilmi syvemmin kokemuksen kulttuurisia tekijöitä ja reflektointia perinteisen käsityömenetelmän käyttämisestä, kuin pelkästään kokemusta havainnoimalla. Näiden audio-materiaalien litteraateista ja CASS-kyselyistä koostimme tutkimuksen analysoitavan aineiston.

Contextual Activity Sampling System (CASS) -tutkimusmenetelmä mahdollistaa tilannesidonnaisen, tietyssä hetkessä tapahtuvan tiedon keräämisen. (Muukkonen ym., 2008) Kokemukset syntyvät muuttuvissa tietoisuuden hetkissä, mikä tekee niistä vaikeasti saavutettavia tallennettavaksi tutkimusaineistoksi (Groth & Mäkelä, 2015, s. 44).

Tässä tutkimuksessa käytimme teoriasta johdateltuja kysymyksiä mahdollistamaan tilannesidonnaisen tiedon keräämistä. Kysymysten muodostamiseen hyödynsimme Grothin ja Mäkelän (2015, s. 46) tutkimuksessa käyttämiä CASS- kysymyksiä (kuvio 2). Kysymysten tukena on käytetty lisäksi Deweyn kokemusfilosofian teoriaa ihmiskokemuksesta (Alhanen, 2013, ss. 78–107). Käytettyjä kokemusfilosofian termejä

ihmiskokemuksesta ja kokemusaineiksista ovat aistimukset, ajatukset, tunteet, muistot, kuvitelmat, yllykkeet ja tottumukset. Käyttämämme kysymykset näkyvät liitteessä (Liite 1 ja 2). CASS-kyselyiden täytimme paperisena lomakkeena ja sähköisenä tiedostona puunveistämisen yhteydessä, ennen ja jälkeen työskentelyn. Laadimme yhteisen kyselyn vahvistamaan aineiston yhtenäisyyttä.

Kuvio 2 CASS-kyselyn laatimisessa hyödynnetyt kysymykset Grothin ja Mäkelän (2015, s. 46) mukaan.

Yhteisautoetnografissa tutkijat kokoontuvat vaihtamaan tietoja eri työvaiheiden jälkeen ja näin syventyvät aiheeseen kannustamalla toisiaan pohdiskeluun ja kriittiseen

ajatteluun kysymällä jatkokysymyksiä. Tarkoituksena on saada useampia näkökulmia tutkittavasta aiheesta. Avoin dialogi omista kokemuksista on tärkeää tässä metodologiassa, jotta omia kokemuksia ymmärretään paremmin refleктоivan keskustelun tukemana. (Sawyer & Norris, 2009, s. 131.)

Käytämme tutkimuksessa nimityksiä tutkija yksi (T1) ja tutkija kaksi (T2) erottamaan tutkijoiden vastaukset toisistaan. Yhteisautoetnografisessa tekstissä täytyy erottua, kumpi kyseisen tekstin on ilmaissut (Sawyer & Norris, 2009, s. 129). Käytimme harkintaa prosessin edetessä siitä, kuinka usein dialogia on tarpeellista käydä. Taulukossa (1) on tiivistettynä aineistonkeruun eteneminen. Taulukon vasemmassa sarakkeessa on esitetty työskentelyn vaiheet ja työskentelykertojen määrä sekä näiden jakautuminen reflektointikertojen ympärille. Oikeassa sarakkeessa esitetty käytetyt aineistonkeruumenetelmät.

Taulukko 1. Aineiston keruun eteneminen.

Työskentelyn vaiheet	Aineistonkeruu menetelmät
Kaiverrettavan tuotteen ideointi ja suunnittelu	Päiväkirjamerkinnot ja CASS-kysely
Dialogi ja reflektointi: Ideointi, suunnittelu ja ennakointi	Nauhoitus
Työstö vaiheet: T1: Työstettävän kappaleen valmistelu. Reikien poraaminen. Säleikön kaivertaminen. 4 työskentely kertaa. T2: Ensimmäisen kaiverruskuvion muodon kaiverrus ja yksityiskohdat. 4 työskentely kertaa	CASS-kyselyt ennen ja jälkeen työskentelykertojen
Dialogi ja reflektointi: Tekeminen	Nauhoitus
Työstö vaiheet: T1: Säleikön viimeistely. Kuvion suunnittelu ja jäljentäminen. Kuvion kaivertaminen ja viimeistely. 9 työskentely kertaa. T2: Toisen kaiverruskuvion muodon kaiverrus ja yksityiskohdat sekä viimeistely. 5 työskentely kertaa	CASS-kyselyt ennen ja jälkeen työskentelykertojen
Dialogi ja reflektointi: Valmis työ	Nauhoitus

5.3 Kohdehenkilöiden ja käsityöprosessin kuvaus

Kiinnostuksemme perinteiseen puunveistoon syntyy tekniikan monipuolisista mahdollisuuksista. Puunveistossa kokemuksemme mukaan käsityöntekijän on oltava poikkeuksellisen lähellä työstettävää materiaalia. Jokainen liike jää puuhun näkyviin ja liikkeen suorittamiseksi tekijän on kyettävä havainnoimaan ja arvioimaan materiaalia sekä sopeutumaan jo tehtyjen liikkeiden asettamiin ehtoihin. Samalla tekijän on tunnettava työvälineensä, ymmärrettävä niiden soveltuvuus eri käyttötarkoituksiin ja kyettävä ylläpitämään niiden kunto. Näiden kokemiemme käsityöprosessin ominaisuuksien vuoksi valitsimme puunveiston toteutettavaksi perinteisenä käsityönä. Seuraavassa kerromme työskentelymme reunaehdot ja avaamme henkilökohtaisia

kokemuksiamme puunveistosta ja taustoista valitsemiemme töiden ideoinnille sekä kuvailemme toteuttamiemme töiden prosessit.

Tässä tutkimuksessa käytimme pääasiallisesti perinteisiä, ei automatisoituja puuntyöstömenetelmiä ja työvälineitä, jotta voimme päästä lähelle puun veistämisen perinteistä käsityökokemusta. Käyttämiämme työvälineitä olivat veistotuki, veitset, taltat, käsipora eli vintilä, sahat ja puristimet. Toteutimme puunkaiverruksen Turun Yliopiston Rauman kampuksen puutyötiloissa. Käytetyt työkalut rajautuivat sen mukaan, minkälaisia välineitä tilassa oli käytettävissä. Lisäksi T2 käytti omia puunkaiverrustaltojaan ja teroitus välineistöä.

Materiaalina käytimme koivua. Valmistellessamme veistämiseen käytettävää aihiota käytimme pyörösahaa ja tasohöylää. Emme kokeneet tarpeelliseksi käyttää aihion valmistamisessa perinteisiä puuntyöstölaitteita. Arvioimme, että saamme riittävästi tietoa perinteisestä käsityöprosessista puunveiston kautta, jolloin käsin sahaaminen ja höyläminen ei olisi tuonut tarvittavaa lisäarvoa. Aihion valmistamisesta eteenpäin käytimme ainoastaan perinteisiä puuntyöstövälineitä.

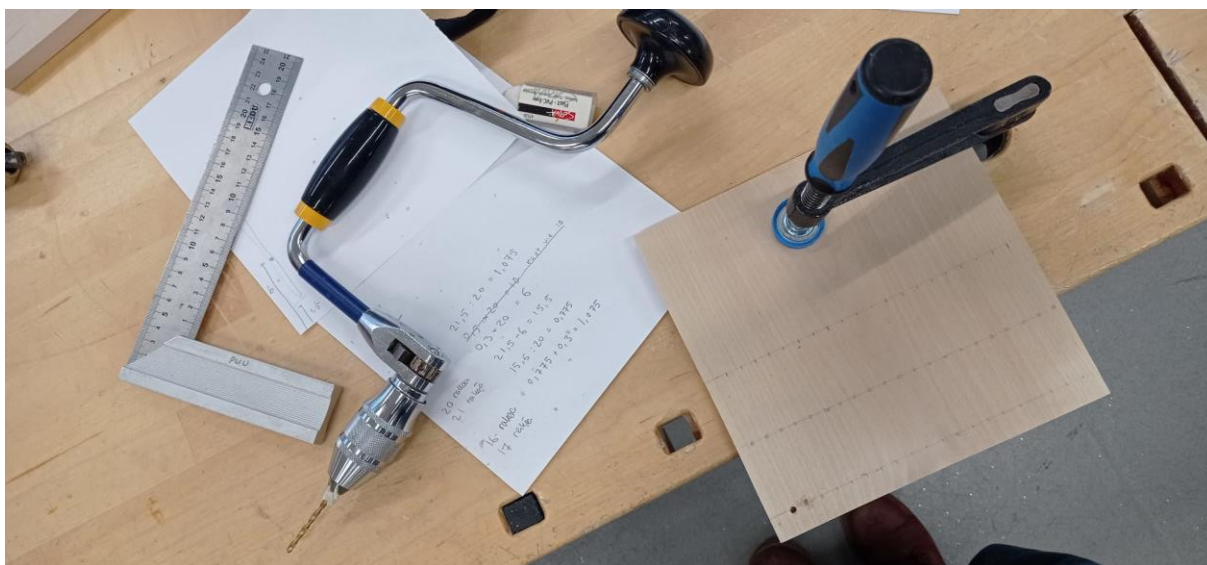
Yliopiston puutyötilat olivat opiskelijoiden yleisessä käytössä, minkä vuoksi toteutimme käsityöprosessin ulkopuolisten henkilöiden käyttäessä samoja tiloja. Perinteisen käsityötekniikan tutkiminen ja toteuttaminen ei edellytä yksityistä tilaa, vaan muiden käyttäjien läsnäolo jopa ilmentää mahdollista perinteistä mestari-kisälli asetelmaa tai muuta yhteisöä, jolloin työskentelytilassa on mahdollisesti ollut useampia henkilöitä.

Minulla (T1) ei ole juurikaan aikaisempaa kokemusta puun veistämisestä. Olen veistänyt kasvoreliefin sekä kokeillut lovileikkausta osana käsityökasvatuksen perus- ja aineopintoja. Valitsemani veistettävä aihe lähti perinteisen käsityön kautta. Tämän tutkimuksen alkuvaiheessa pohdimme useampia perinteisiä käsityömenetelmiä, joista tehdä tutkimusta. Silloin tarkoituksena oli käyttää useampia ja/tai erilaisia perinteisiä käsityötekniikoita. Mielenkiinnon kohteenani oli pirtanauhan tekeminen, ja sitä ennen tehtävä itse kaiverrettu nauhapirta. Tutkimuksemme rajautui yhteen tutkittavaan perinteiseen käsityötekniikkaan ja valitsimme puun veiston tarkasteltavaksi tekniikaksi. Pitäydyin pirran kaivertamisessa ja olin saanut inspiraatiota sosiaalisessa mediassa vastaan tulleen kirjailijan, käsityöläisen ja opettajan Kerstin Neumüllerin valmistamista

käsin veistetyistä nauhapiirroista. Pirran ideointivaiheessa tutustuin hänen kirjoittamaansa blogiin museokokoelmien historiallisista piirroista (Neumüller, 2025). Blogin sekä sosiaalisen median kautta sain ideoita pirran suunnitteluun ja toteuttamiseen. Pirran veistäminen sopii tutkittavaksi perinteiseksi käsityötekniikaksi erityisesti siksi, koska pirtanauhatekniikan on arvioitu levinneen pohjoismaihin keskiajalla ja niiden kutominen on ollut suosituinta 1800-luvulla. (Koskelainen & Saure, 2014, s.150.)

Aloitin suunnittelemalla pirran mittoja paperille niin, että siihen olisi tullut 17 rakoa ja 18 reikää. Kun aloitin työskentelyni, löysin sopivan aihion, johon oli mahdollista suunnitella 19 rakoa ja 20 reikää, joten toteutin työni sellaisena kuin materiaali antoi myöten. Olemassa oleva aihio oli kaareva, mutta puun luonteen tuntien en antanut sen haitata, koska tiesin että kapea kappale taipuu luonnostaan ajan saatossa.

Aloitin työskentelyni poraamalla kappaleeseen reiät, kuten olin nähnyt edellä mainitun Neumüllerin sosiaalisessa mediassa esitetyistä ohjevideoista. Reiät porattiin jokaisen tulevan raon päihin, sekä pienemmät reiät näiden väliin jäävien säleiden keskelle. Yhdistin viivat suorakulma-viivaimen avulla (kuva 3).

Kuva 3 Työskentelyn ensimmäisiä vaihteita. (T1)

Aloitin rakojen tekemisen lovileikkausveitsellä niin, että kaiversin ensin toiselta puolelta kappaletta puoleenväliin, ja myöhemmin toiselta puolelta läpi etupuolelle. Sain vinkkejä työskentelyyn ja erilaisiin työkaluihin teknisentyön ohjaajalta sekä T2:lta. Kun olin

saanut raot kaiverrettua ja viimeisteltyä suunnittelin kappaleen yläosaan tulevan kuvion.

Kuvion suunnittelemiseen hain inspiraatiota sosiaalisesta mediasta, mutta lopullinen kuvion suunnittelu syntyi omien visuaalisten luonnosten pohjalta. Jäljensin kuvion suunnitelmasta leikkaamaan sapluunaa käyttäen. Kuvion kaivertamisen aloitin rajaamalla kuvion ääriviivat ja talttaamalla kuvion ulkopuolisen alueen tasaiseksi pohjaksi. Tämän jälkeen pyöristin kuvioiden reunat ja kaiversin varjourat kuvioiden reunalle sekä muut yksityiskohdat. Sahasin kuvion ulkopuoliset alueet haluamaani muotoon kuviota myötäillen, viilasin sekä hioin työn siistiksi. Prosessin loppupuolella sain apua teknisen työn ohjaajalta, siihen, miten voin vahvistaa ja suoristaa kappaletta sekä vinkkejä pintakäsittelyyn, joka on nähtävissä kuvassa 4.

Kuva 4 Valmis työ. (T1)

Puunveisto näyttäytyy minulle (T2) perinteistä käsityötä edustavana esimerkkinä, mikä perustuu aiempiin kokemuksiini tekniikan parissa. Kokemukseni pohjautuu englantilaiseen puunkaiverrusklubiin, jonka käsityöiltoihin osallistuin noin kuukauden ajan kaksi kertaa viikossa. Klubin työskentelytapa perustui käsikäyttöisiin sahoihin, talttoihin ja höyliin, ja projektit toteutettiin alusta loppuun käsin. Klubilla valmistettiin lähinnä puuveistoksia ja koristekaiverruksia puuesineisiin. Vaikka seuralla ei ollut varsinaisia ohjaajia, sain kokeneemmilta käsityöläisiltä paljon neuvoja ja käytännön opastusta työskentelyn aikana. Kokemus lisäsi harrastuneisuuttani tekniikkaa kohtaan ja innosti minua jatkamaan vastaavien pienten veisto- ja kaiverrusprojektien parissa.

Tätä tutkimusta varten halusin toteuttaa puunkaiverrustyönä ensisijaisesti koristekaiverruksen, jonka toteuttaisin valmistamani nuottitelineen kehukseen. Varsinaista tuotetta en pitänyt käsityökokemuksen kannalta tässä tapauksessa tärkeänä, minkä vuoksi en perustele valmistamaani nuottitelinettä perinteisen käsityön kannalta. Sen sijaan havainnoin tätä tutkimusta varten koristekaiverruksen suunnittelu-, ideointi- ja valmistustyövaiheita.

Koristekaiverruksen suunnittelua varten suunnittelin ensin nuottitelineen koon ja muodot, joiden mukaan kaiverrettava alue määräytyi. Inspiraatiota kaiverrukseen hain *Manual of traditional wood carving* -kirjasta, jossa oli esiteltynä koristekaiverrustyypppejä erilaisiin käyttökohteisiin. Suunnittelin kehuksen kaikkiin sivuihin koristekaiverruksia, mutta koska tiesin kaiverruksen vievän paljon aikaa, toteutin näistä yhden kehuksen ylälautaan. Piirsin kaiverrettavan ylälaudan paperille, mikä mahdollisti koristekaiverruksen hahmottelun ylälaudan muotojen mukaan.

Kuva 5. Suunniteltu nuottiteline ja kaiverruskuvio. (T2)

Valmistin puukehyksen osat puutyökoneita käyttäen. Piirsin hahmottelemani kaiverruskuvion paperille ylälaudan mukaan oikeassa koossaan, jonka jälkeen leikkasin suunnittelemani koristekaiverruksen paperilta ja liimasin sen ylälautaan kiinni. Tämä käy ilmi kuvasta 5. Näin pystyin taltoilla rajaamaan kaiverrettavan muodon ääriviivat, joiden perusteella pystyin aloittamaan puumateriaalin poistamisen sen ympäriltä. Tämän työvaiheen jälkeen irrotin paperin ja lähdin kaivertamaan muotoihin. Loin tekstuuria tekemällä pyöristyksiä ja paikoitellen syvennyksiä. Koristekaiverrus koostui

kahdesta keskenään symmetrisestä osasta, joten jouduin toistamaan edellä mainitut työvaiheet toisen kuvion kaivertamisessa. Tämä käy ilmi kuvasta 6.

Kuva 6. Viimeistelyä vaille valmis kaiverrus (vasen) ja toisen kaiverruskuvion aloittaminen (oikea). (T2)

Käytin työssä kahden eri koon v-talttaa ja kourutalttaa tekstuurin luomiseen, sekä tasatalttaa karkeaan puumateriaalin poistamiseen. Opettelin itsenäisesti veitsien ja talttujen teroittamista koristekaiverrustansa varten internetistä löytyvien materiaalien avulla. Työvälinehuoltoa on myös käsitelty käsityökasvatuksen opinnoissani, mutta tällöin painopiste on ollut sähkökäyttöisen märkähiomakoneen käytössä. Tässä tutkimuksessa tarkoituksenmukaisemmaksi arvioin kuitenkin huoltamisen huomakiveä ja nahka stropia käyttäen, sillä ne vastasivat paremmin tutkimuksessa tarkasteltua perinteiseen käsityötekniikkaan painottuvaa työskentelyä.

Pyrin viimeistelemään työni mahdollisimman pitkälle ainoastaan taltoilla. En kuitenkaan saanut ahtaampia nurkkia ja välejä taltoillani siisteiksi, joten jouduin paikoitellen käyttämään hiomapaperia. Siistimisen jälkeen kasasin kehykset puutappiliitoksilla ja pintakäsittelin pellavansiemenöljyllä.

5.4 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä, jonka avulla aineistoa voidaan jäsentää, tiivistää ja kuvata sanallisesti. Menetelmän tavoitteena on muodostaa tutkittavasta ilmiöstä selkeä ja johdonmukainen kuva ilman, että aineiston

olennainen sisältö katoaa. Käytännössä analyysissä aineistoa pelkistetään, ryhmitellään ja käsitteellistetään siten, että siitä voidaan tehdä perusteltuja tulkintoja ja johtopäätöksiä (Tuomi & Sarajärvi, 2018 117–120).

Tässä tutkimuksessa toteutimme analyysin aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä Tuomen ja Sarajärven (2002, s. 122–127) esittelemien määritelmien mukaisesti. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä analyysin teemat muodostetaan tutkimusaineistosta sen sijaan, että luokittelu perustuisi aikaisempaan käsitejärjestelmään ja teoriaan kuten teorialähtöisessä sisällönanalyysissä. Analyysiä ohjaavat tutkimuskysymykset, jotka suuntasivat huomiota siihen, millaisia kokemuksia ja kokemusaineiksia perinteiseen käsityötekniikkaan painottuvassa käsityöprosessissa ilmenee. Vaikka tutkimuksen teoreettinen viitekehys tuki tulkintaa, analyysin luokat rakennettiin aineistosta poimittujen merkitysten perusteella.

Keräsimme CASS-kyselyistä ja yhteisautoetnografisista keskusteluäänitteistä koostuvan tutkimusaineiston keväällä 2026 helmi–huhtikuun aikana, minkä jälkeen keskusteluäänitteet litteroitiin kirjalliseen muotoon. Litteroidusta aineistosta poimittiin tutkimuskysymysten kannalta olennaisia ilmauksia, jotka kuvasivat esimerkiksi tunteita, kokemuksia, havaintoja, oppimista ja reflektiota. Nämä ilmaukset pelkistettiin tiiviiseen ja selkeään muotoon niiden keskeinen sisältö säilyttäen. Tämän jälkeen pelkistetyistä ilmauksista muodostettiin alaluokkia (Taulukko 2).

Taulukko 2. Alaluokkien muodostaminen.

Alkuperäinen ilmaus	pelkistetty ilmaus	Alaluokat
“hän toi myös mulle sahan terän jonka hän kaivoi jostain kellarista. Tein sitten eilen tähän puukahvan. Käytin tätä pelkkänä teränä ensin” (T1)	vanhasta terästä tehtiin toimiva työväline ohjaajan avulla	Sosiaalisen tuen merkitys
“ei oo missään vaiheessa tullu ainakaan mitään turhautumista ” (T2)	Työskentely ei ole herättänyt turhautumista	Tunnekokemus
“mul oli niinku semmonen tunne tai ajatus tai pelko siitä et pystynksmä siihen” (T1)	Epäröin, että pystynkö suoriutumaan työstä	Tunnekokemus
“oon testaillu kaikkia talttoja samaan pulmaan et mikä toimii parhaiten ja niiden ominaisuuksia” (T2)	Eri talttojen ominaisuuksia vertaillaan samaan pulmaan	Oppimiskokemus
“Joo kun tein muihin terälehtiin sen saman” (T1)	virhettä hyödynnettiin osana kaiverrustyötä	Oppimiskokemus
“oli niinko tosi ihania ne päivät ku oli tilas yksin ni sit sillon pääs erityisesti sellaiseen flow -tilaan” (T1)	yksin työskentely mahdollisti flow-kokemuksen	Flow-kokemus
“kun oli hyvä flow niin en tuntenut sitä pelkoa epäonnistua vaan olin siinä tilassa et tekee vaan rauhassa” (T1)	Flow vähensi epäonnistumisen pelkoa	Flow-kokemus
“kyl siin siit sit josain kohtii tajuu ku on oikee aika lopettaa” (T2)	ymmärretään lopettaa aikaisin	Työskentelyn säätely

Muodostimme alaluokkia sen perusteella, millaista kokemusta tai havaintoa ne kuvasivat. Esimerkiksi käsityöprosessin aikana ilmeneviä psyykkisiä tuntemuksia kuvaavat ilmaukset yhdistimme omaksi alaluokakseen, ja vastaavasti fyysisiä kokemuksia kuvaavat ilmaukset koostimme erilliseksi alaluokaksi. Lisäksi yhdistimme omiksi alaluokikseen sellaiset kokemusta kuvaavat ilmaukset, joissa kokemuksen ei nähty jäsentyvän ensisijaisesti mielen tai kehon kautta, vaan kokemus oli muunlaisessa vuorovaikutuksessa käsityöntekijän ja työskentelyn välillä.

Alaluokkia yhdistävien tekijöiden perusteella jaottelimme ja loimme niille vielä pääteemat. Teemoittelun tuloksena muodostimme ensimmäisen tutkimuskysymyksen

osalta pääteeman tunne- ja kehollisista kokemuksista, joka käsittää psyykkiset ja keholliset kokemukset, sekä flow-tilan kokemuksena. Työskentelyolosuhteista ja perinnekäsityön ja sosiaalisen tuen merkityksistä koostimme kokemusta rakentavat ulkoiset tekijät -pääteeman. Perinnekäsityön ja sosiaalisen tuen merkitykset yhdistettiin samaksi alaluokaksi, koska perinnekäsityöhön liittyvät ilmaukset tapahtuivat aina sosiaalisen tuen yhteydessä. Toiseen tutkimuskysymykseen vastaavan oppimiskokemus -pääteeman muodostimme työskentelyn aikana tapahtuneesta työvälineiden ja materiaalin oppimisesta sekä työskentelyn säätelystä. (Taulukko 3).

Taulukko 3. Teemoittelu.

Alaluokat	Teemat	
Tunnekokemukset	Tunne ja keholliset kokemukset	Tutkimuskysymys 1
Keholliset kokemukset		
Flow-kokemus		
Työskentelyolosuhteet	Kokemusta rakentavat ulkoiset tekijät	
Perinnekäsityön ja sosiaalisen tuen merkitys		
Työskentelyn säätely	Oppimiskokemus	Tutkimuskysymys 2
Työskentelyn aikana tapahtunut työvälineiden oppiminen		
Työskentelyn aikana tapahtunut materiaalin ja tekniikan oppiminen		

Koska CASS-kyselyissä kokemuksen osa-alueita tarkasteltiin jo valmiiksi jäsenettyjen kysymysten avulla, niiden analyysi poikkesi yhteisreflektioiden analyysistä. Toisin kuin yhteisreflektioissa, CASS-aineistossa kokemuksiin, tunteisiin ja havaintoihin liittyvät näkökulmat oli nostettu esiin suoraan kysymysasettelussa. CASS-kyselyvastaukset koottiin ja väri koodattiin Excel-tilukoon niiden yhtäaikaisen tarkastelun helpottamiseksi. CASS-aineiston analyysissä huomio kohdistui myös siihen, miten kokemuksia ja tunteita kuvattiin ennen työskentelykertaa, sen jälkeen sekä käsityöprosessin eri vaiheissa, ja miten nämä kuvaukset muuttuivat prosessin edetessä. Kyselyvastauksia hyödynnettiin yhteisreflektioista muodostettujen teemojen täydentämisessä.

Seuraavassa kerromme tutkimuksemme tulokset tekemämme aineistolähtöisen sisällönanalyysin perusteella. Lainaukset on merkitty sen mukaan, ovatko ne ilmenneet vastauksina CASS-kyselyyn (CASS) vai yhteisreflektoinnin kautta (yhteisreflektointi).

5.5 Tutkimusetiikka

Koska toimimme autoetnografisessa tutkimuksessa sekä aineiston tuottajina että sen analysoijina, tutkimuksessamme korostuu väistämättä subjektiivinen näkökulma. Autoetnografisessa tutkimuksessa tämä voi haastaa tulosten yleistettävyyttä, sillä henkilökohtaisia kokemuksia perinteisistä käsityötekniikoista ei ole mahdollista muuntaa täysin objektiiviseksi tiedoksi. Tutkimuksemme tavoitteena ei kuitenkaan ollut tuottaa yleistettäviä tuloksia, vaan avata uusia näkökulmia ja syventää ymmärrystä käsityön kokemisesta.

Tässä tutkimuksessa identiteettimme tutkijoina eivät ole anonymisoituja. Lisäksi olimme yhteisymmärryksessä tutkimuksen autoetnografisesta luonteesta, minkä vuoksi emme vaatineet toisiltamme erillisiä suostumuslomakkeita. Lisäksi saimme luvan Turun yliopiston teknisen työn ohjaajalta puhutella tutkimuksessa häntä tällä nimikkeellä. Tutkimusaineistona käytetyt fyysiset kyselyt säilytettiin tutkimuksen aikana lukitussa kaapissa. Litteroidut yhteisreflektoinnit säilytettiin Seafile -kansiossa.

6 Tutkimuksen tulokset

6.1 Perinteiseen käsityötekniikkaan painottuvan käsityöprosessin tarkastelussa ilmenneet kokemukset

6.1.1 Tunne- ja keholliset kokemukset

Reflektoinneissamme ilmeni käsityöprosessin aikana koettuja erilaisia tunnekokemuksia sekä kehollisia kokemuksia. Suunnitteluvaiheessa ilmeni T2:n kohdalla optimistisen asenteen aiheuttamaa innostuneisuutta työskentelyvaiheen aloittamisesta. T2 pohti tämän johtuvan osittain siitä, että aiempi kokemus ja niiden jättämät positiiviset mielikuvat puunkaiverruksesta mahdollistivat työnteon ilman voimakasta epäonnistumien pelkoa. Innostusta työn tekemisen aloittamiseen lisäsi myös itselle asetetut tavoitteet tarkasta tekemisestä ja siististä työjärjelmästä.

Omat kokemukseni puunveistosta ovat olleet erityisen mielekkäitä aivan alusta asti. Mielikuvani puunveistosta on se, että päästessä hyvin lähelle materiaalia joutuu erityisesti keskittymään käden vakauteen ja sen kautta siihen, että ei vahingossa lipsahda ja veistä liikaa tai lohkaise vahingossa puuta. Edellisellä kerralla veistäessäni pääsin samoin tein flow-tilaan ja jokaisella veistolla oppi tekniikasta hieman lisää. (T2, CASS)

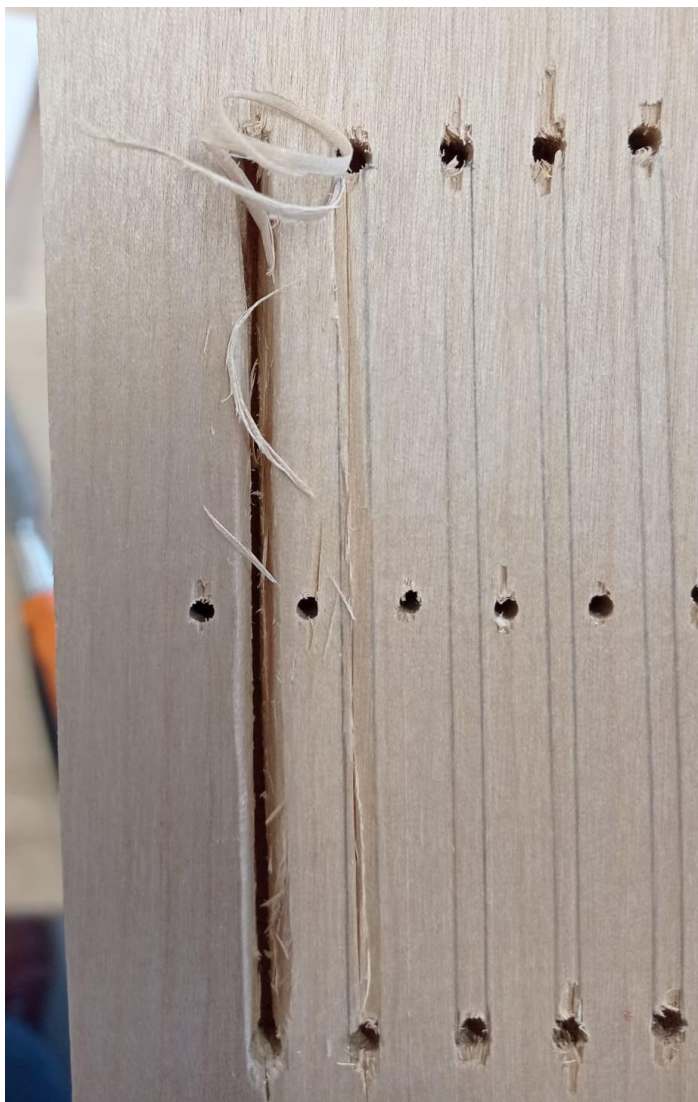
T1:n suunnitteluvaiheen tunnetiloissa ilmenivät epävarmuudet ja suorituspainet, jota aiheutti lähinnä kokemattomuus puunveistossa. Huolta herätti esimerkiksi kaiverrusten symmetrian saavuttaminen, sillä sen toteuttaminen oli haastavaa tilanteessa, jossa suunnittelu ja toteutus ovat riippuvaisia täysin käsivaraisesta työskentelystä.

Epävarmuutta loi symmetrian aikaansaaminen pirtanauhan säleikön valmistuksessa, jossa reikien ja säleikön tulisi olla kaikkien samalla etäisyydellä ja saman paksuisia.

Pohdimme suunnitteluvaiheessa myös suorituspaineen vaikutusta tulevaan kokemukseemme. Suorituspaine ilmeni sekä opinnäytetyöprosessin tuottamana paineena että itse asetettuina tavoitteina työn lopputulosta kohtaan. T2 kuvasi kohdallaan suorituspaineen liittyvän tilanteisiin, jossa pettymyksen tunne on seurannut kaiverrustyöstä, jonka lopputulos ei ollut vastannut ennako-odotuksia. Tässä esimerkissä kaiverrustyön tekeminen oli itsessään ollut mielekästä, mutta

lopputuloksen jääminen odotuksia heikommaksi heikensi onnistumisen kokemusta ja vähensi työn tuottamaa iloa.

Työskentelyvaiheen tunnetilaa koskevissa reflektoinneissa tunteet olivat pääasiassa aina myönteisiä. Myönteisyyttä kuvasi rauhallisuuden ja odottavaisuuden tunteet aina ennen työskentelykerran aloittamista ja lopettamisen jälkeen kuvatut onnistumisen kokemukset, jota T1 kuvaili kolmannella työskentelykerrallaan: Isommalla taltalla työskentely oli aluksi haastavaa, ja sen käsittely tuntui vaikealta. Onnistumisen kokemus syntyi, kun leikattava lastu syntyi ehyenä pitkänä kiharana (Kuva 7). T2 lisäksi kuvaili, että mahdolliset kaiverrustyössä tapahtuneet virheet oli saatu korjattua, mikä heikensi epäonnistumisesta aiheutunutta turhautumisen tunnetta ja vahvisti siten työskentelyn myönteistä kokemista.

Kuva 7 Onnistumisen kokemuksen tuottanut ehyt lastu. (T1)

Työskentelyvaiheessa ilmeni myös epävarmuutta, joka liittyi T1:n kohdalla työn oikeaoppiseen toteuttamiseen ja epäonnistumisen pelkoon. Tätä epävarmuutta vahvisti se, ettei perinteisen puunkaiverruksen erityisosaajaa ollut saatavilla, minkä vuoksi työskentelyä ja tekniikkaa jouduttiin pitkälti opettelemaan itsenäisesti. Toisinaan saatavilla oli teknisen työn ohjaaja, jolta sai tarvittaessa neuvoja.

Työn valmistuessa T1 koki tavoitteiden saavuttamisen ja sen yhteyden positiivisiin tunnekokemuksiin vahvistaneen itsevarmuutta puunkaiverrukseen. Työskentelyn alussa koettu epävarmuus lieventyi prosessin edetessä ja minäpystyvyyden kokemus koettiin vahvistuvan. T2 puolestaan kuvaili olleensa lopputulemaan tyytyväinen, vaikka koki pettymystä siitä, että ei saanut taltoillaan suoritettua kaikkia työvaiheita. Tämän lisäksi epävarmuutta heräsi työvälineiden huoltotaidoista, sillä taltojen teroittaminen ei ajoittain tuntunut tuottavan haluttua tulosta.

Fyysinen olotila näyttäytyi ennen työskentelyä pääosin hyvänä. Poikkeuksia ilmeni vain yksittäisillä kerroilla, jolloin T1 kuvasi esimerkiksi niskakipua, väsymystä, kylmyyden tunnetta tai pitkän päivän vaikutusta omaan vointiinsa. Työskentelyn aikana fyysisessä voinnissa havaittiin jonkin verran rasittumista, kuten käsien ja sormien kipeytymistä, jalkojen väsymistä sekä nälän tunnetta. Yhdessä tapauksessa työskentely myös lievitti väsymyksen tunnetta. Työskentelyvaiheessa mielen ja kehon kuormittuminen ilmeni vaikeutena keskittyä väsymyksen ja uupumuksen vuoksi, joka toisaalta koettiin aiheutuneen pitkittyneistä työskentelyjaksoista.

Flow- kokemus

Aineistossa kuvailtiin työskentelyvaiheen aikana saavutettavaa flow-tilaa. T2 kohdalla kaiverrustyöskentelyssä syvän keskittymisen tila oli jatkuvasti läsnä. T2 kuvaili työn rauhallisen, toisteisen ja paikallaan tapahtuvan luonteen tukevan syvää keskittymistä.

Kaivertaessa keskittyminen tulee mulla helposti ja luonnostaan. Siihen vielä auttaa se, että ei tarvitse liikkua paikasta toiseen ja on vaan se yks asia, mikä on sun edessä. Sitten kun se työ on niin altis näkyville virheille niin se pakottaa keskittymään tekemiseen aika ankarasti. (T2, CASS)

T1 kohdalla flow-tilassa työskentely koettiin olotilana, jossa edellä mainitut epäonnistumisen pelko ja paineet jäivät taka-alalle tekemisen ajaksi. Epävarmuuden

tunteet palasivat kuitenkin aina työskentelykertojen välissä. Lisäksi tutkijat reflektoinneissaan yhdistivät flow-tilassa työskentelyn vahvasti sujuvaan ja rauhalliseen tekemiseen, mikä vahvisti toisaalta tekemisen mielekästä kokemista.

Kun oli hyvä flow niin en tuntenut sitä pelkoa epäonnistua vaan olin siinä tilassa et tekee vaan rauhassa (T1, yhteisreflektointi)

Flow kokemukset ovat painottuneet T1:llä enemmän työskentelyprosessin loppupuolelle, kun taas T2 kuvaili tunteneensa flow-tilaan liittyvää syvää keskittymistä jokaisen kaiveruskerran aikana. Tutkijat kuvailivat flow-tilan aiheuttavan toisaalta myös vahvaa työhön uppoutumista, mikä teki työskentelykerran päättämisestä haastavaa. Tästä aiheutui pitkittyneitä työskentelyjaksoja, minkä koettiin aiheuttavan mielen ja kehon kuormittumista.

6.1.2 Kokemukseen liittyvät ulkoiset tekijät

Työskentelyolosuhteet

Työskentelyolosuhteisiin tässä mukaan luetaan tarkastelun kohteiksi käytettävät materiaalit, työkalut ja työskentelytila. Työskentelytilat olivat opiskelijoiden käytössä, joten tilassa saattoi samanaikaisesti olla useampia työskentelijöitä. Molemmat tutkijat liittivät rauhallisen työympäristön enimmäkseen kokemuksen mielekkyyteen, kun taas liiallinen melu heikensi keskittymistä ja vaikutti kokemukseen negatiivisesti. Lisäksi T1 totesi rauhallisen työympäristön vahvistavan flow-tilan kokemista erityisesti silloin, kun työskentelytiloissa ei ollut paikalla muita opiskelijoita ja tilassa oli hiljaista.

Tilan suhteen T1 koki mielekkäimmäksi työskentely pisteeksi tietyn höyläpenkin puutyöluokan kulmassa ikkunan vieressä. T1 kuvaili työskentelyn tuntuvan luonnottomammalta tilanteissa, joissa muiden opiskelijoiden vuoksi työskentelyn oli tapahduttava toisella höyläpenkeillä. T2 kertoi työskennelleensä pääsääntöisesti samalla höyläpenkillä, mutta aina ikkunan vieressä ulkoa tulevan valon vuoksi.

Tutkijat kuvailivat käytössä olleiden työkalujen ja työstettävän puumateriaalin roolia käsityöprosessin kokemisessa. T1 kohdalla työskentelyn alussa haasteita tuotti reikien poraaminen, sillä vintilään ei ollut tarkoitus kiinnittää niin pieniä poranteriä kuin oli tarve. Käytännön haasteet liittyivät vastaavasti myös pirran rakojen päiden siistimiseen.

T2:n tavoitteena oli suorittaa työskentelyvaiheet alusta loppuun taltoilla ja terätyökaluilla ilman hiomapaperia. Käytössä olleet välineet eivät kuitenkaan soveltuneet viimeistelyyn toivotulla tavalla, joten hiontaa jouduttiin paikoitellen toteuttamaan viimeistelyssä halutun lopputuloksen aikaansaamiseksi. T2 kuvaili hiomapaperin käytön tuntuvan huijaamiselta, sillä se peittää veistolle ominaisen kädenjäljen. Työkaluissa pohdintaa herätti käytettyjen talttojen ja veitsien terävyys. Ajoittain materiaali lohkeili tai työstö oli muuten hankalaa, mikä herätti tutkijoilla epävarmuutta siitä, aiheutuiko se kuluneista teristä vai esimerkiksi epälaadukkaasta puusta.

Perinne käsityön ja sosiaalisen tuen merkitys

Perinne käsityön merkityksen pohdintaa tapahtui yhteisreflektoinnissa mestari-kisällä asetelman, perinteisten työkalujen ja niiden itse valmistamisen kautta. T1 kuvaili keskustelleensa teknisen työn ohjaajan kanssa siitä, kuinka perinteisesti on käsityökalut valmistettu itse. Käytännössä tämä johti siihen, että tutkija veisti itse kahvan saamaansa pienen sahan terään, jota hän hyödynsi pirran rakojen tekemisessä (kuva 8).

Kuva 8 Saha, jossa veistetty kahva, työkalujen itse valmistamisen perinteen mukaisesti. (T1)

T2 kuvaili aiheeseen liittyen aikaisemmasta kokemuksestaan vastaavasta tilanteesta wood carving club -käsityöseurassa.

Yks kaveri huomasi, kun mulla oli vaikea tehdä yhtä kohtaa, niin hän otti jonkun vanhan taltan ja teroitti siitä itse pienemmän -- ajattelin itsekin niin tehdä, kun niitä vanhoja teriä pystyy varmaan suht helposti muokkaamaan (T2, yhteisreflektointi)

Suunnitteluvaiheen yhteisreflektoinnissa tutkijat keskustelivat piirtämisestä ja sapluunan käyttämisestä perinteisen käsityön kontekstissa. Suunnittelu ja piirtäminen herätti T1:n pohtimaan, miten käsitöiden suunnittelu on tapahtunut perinteisesti ja onko esimerkiksi koristekaiverrus kuvio hahmoteltu ensin kaiverrettavaan puuhun. T2 kertoi koriste kaiverruksia suunniteltavan niin, että suunniteltu kuvio kopioidaan puulle muottia eli sapluunaa käyttäen. Tämä orientoiva keskustelu johti siihen, että T1 käytti tekemäänsä sapluunaa kuvion jäljentämisessä puuhun.

Sosiaalisella tuella tarkoitamme tässä tutkimuskontekstissa muiden läsnä olleiden henkilöiden sekä heidän kanssaan tapahtunutta vuorovaikutusta. Aineistossa se

näyttäytyi teknisen työn ohjaajan vahvistuksena sekä tutkijoiden toisilleen antamina vinkkeinä. T1 esimerkiksi kuvasi yhteisreflektoinnissa saaneensa teknisen työn ohjaajalta neuvon käyttää pientä sahaa taltan sijaan pirran säleikön valmistuksessa, mikä helpotti ja nopeutti työskentelyä. T1 kuvaili sosiaalisen tuen lisänneen epävarmoissa työvaiheissa luottamusta omaan tekemiseen, mikä edelleen vaikutti myös kokemuksen mielekkyyteen ja motivaatioon. T1 koki puukäsityöopettajan ohjauksen ratkaisevana epävarmuutta lievittävänä tekijänä toisella työskentelykerralla, kun teknisen työn ohjaajalta tuli sattumalta tilaan ja kohtaaminen vahvasti epävarmaksi koettua työskentelyä ja oppimiskokemusta.

Pelottaa, että kappale menee halki, pitäisikö kysyä apua joltain opettajalta, pitääkö leikata parempi kappale, kun tämä on käyrä -- teenkö oikein epäily, sanoisipa joku, että miten teen, käsi jo väsyi 10 min jälkeen. (T2, CASS, ennen työskentelykertaa)

-- sain paljon varmuutta. (ohjaaja) sanoi, että ei pitäisi napsahtaa, kun yläosa jää ehjäksi. Käsityökaluksi hän suositteli isompaa talttaa kuin lovilleikkausveitsi. -- vahvasti viidennessä raossa hoksaamaani tekniikkaa eli keskelle viiva ja sivuilta keskelle. Eli juuri äsken ollut epäily haihtui, kun sain tukea ”mestarilta”. (T2, CASS, työskentelykerran jälkeen)

Lisäksi viimeisellä työskentelykerralla T1 sai vinkkejä erilaisiin vaiheisiin kappaleen suoristamisessa ja muotoilussa. T1 kertoi sosiaalisen tuen vahvistaneen myös onnistumisen kokemuksia, kun muiden samassa tilassa työskennelleiden ja opettajien kohtaamisen myötä kuultu positiivinen palaute antoi varmuutta työskentelyyn.

Käsityöprosessin kokemuksista korostuivat moninaiset psyykkiset ja fyysiset kokemukset. Fyysisten ja tunnekokemusten kirjo vaihteli tutkijakohtaisesti ja työvaiheiden mukaan. Lisäksi työskentelyn aikana flow-tilan mahdollistama syvä keskittyminen näyttäytyi vahvana ja usein ilmenevänä kokemuksena.

Työskentelyolosuhteet ja työskentelyn aikana tutkijoiden kanssa vuorovaikutuksessa olleet ihmiset olivat osaltaan mukana käsityökokemuksessa, vaikka niiden merkitystä ei ollut alun perin suunniteltu tutkimukseen. Nämä tekijät herättivät myös kokemukseen liittyviä ajatuksia ja havaintoja.

6.2 Perinteiseen käsityötekniikkaan painottuvassa käsityöprosessissa tapahtuva kokemuksesta oppiminen

Työvälineiden oppiminen

Oppimiskokemukset näyttäytyivät yhteisreflektoinneissa omana teemanaan. Ne ilmenivät työprosessin aikana syntyneinä oivalluksina työvälineiden eri käyttötavoista ja työstömateriaalin ominaisuuksista. Työvälineiden käyttöön liittyvät oppimiskokemukset korostuivat tilanteissa, joissa kaivertaminen ahtaisiin väleihin osoittautui haastavaksi saatavilla olevilla työkaluilla. Tällöin havaitsimme, että talttaa käyttämällä eri kulmassa tai asennossa työskentely helpottui. Joissakin tilanteissa saman ongelman ratkaiseminen edellytti myös useiden työvälineiden kokeilemistä, minkä kautta muodostui ymmärrys siitä, mikä väline soveltui tilanteeseen parhaiten.

T1 kuvaili uuden taltan käytön opetteluun hankalaksi prosessiksi, mikä kuitenkin helpottui aina työskentelyn myötä, ja tämä oli myöhemmin yhteydessä onnistumisen kokemukseen (kts.6.1.1) Uuden työkalun tekniikan omaksumien vaati tietoista läsnäoloa, toistoja rauhallista työskentelyä. T1 oli aloittanut puunkaiverrusprosessinsa lovileikkausveitsellä, jolla työskentely aiheutti käden kipeytymistä, mutta sai ohjausta erilaisen taltan käyttämiseen (kts. 6.1.2). Uuden taltan käytön tekniikan omaksuminen vei aikaa, koska ote ja työstösuunta olivat täysin erilaiset, kuin alun perin käytetyllä työkalulla.

Molemmat tutkijat käyttivät kaivertamisessa hyödyksi kaiverrustukea, joka mahdollisti ergonomisen työskentelykulman säätämisen. Vasta prosessin loppupuolella kuvion kaivertamisen yksityiskohtien tekemisessä T1 oivalsi, että kappaleen asentoa voi säätää myös kiertokulman suhteen. Tällöin kaiverrussuuntaa voi muuttaa muuttamalla kappaleen kiertokulmaa, eikä lähestymällä työtä kehollisesti eri suunnasta tai muuttamalla kappaleen asentoa ruuvipuristimen kautta.

Materiaalin ja tekniikan oppiminen

Puunkaiverrustekniikan oppiminen tapahtui T1:n kohdalla sekä itsenäisesti että saadun tuen avulla. Opettelu tapahtui pääosin omatoimisesti, vaikka T1 sai ajoittain opettajalta ja T2:lta vinkkejä työvälineiden käyttöön ja tekstuurin luomiseen liittyen

työskentelyvaiheessa. T2:n kohdalla puolestaan oppiminen näyttäytyi aiemman osaamisen vahvistamisena itsenäisen työskentelyn kautta. Työvälineiden huoltoa T2 esimerkiksi vahvisti itsenäisesti internetistä löytyneen tukimateriaalin avulla.

Materiaalituntemuksen koettiin kehittyvän työskentelykertojen myötä. Tämä ilmeni puun syysuuntien aiempaa tarkempaa huomioimisena kaiveruksen aikana sekä voiman käytön ja leikkaussyvyyden hallinnan kehittymisenä. Tutkijat reflektoivat esimerkiksi sitä, että tylsät terät lisäsivät voiman tarvetta kaivertessa, mikä puolestaan saattoi johtaa työkalun lipeämiseen ja puun lohkeiluun. Lisäksi myös puumateriaalin ominaisuuksien havaittiin tekevän kaivertamisesta paikoin haastavampaa. Työskentelyn aikana materiaalituntemuksen kasvaessa T2 koki toteuttaneensa puun työstöä harkitummin työvälineiden valinnan ja työstötekniikan suhteen.

Oon (haastavissa kaiverrettavissa kohdissa) testaillut kaikkia talttoja samaan pulmaan et mikä toimii parhaiten ja niiden ominaisuuksia. (T2, yhteisreflektointi)

Oppimista tapahtui myös työssä tapahtuneiden virheiden seurauksena. Symmetriaa edellyttävässä puunkaiveruksessa virhetilanteiden ratkaiseminen pakotti hyödyntämään virhettä osana työn toteutusta. T1 kaiversi keskelle kappaletta mielestään liian syvän ja poikkeavan muodon työskentelykertansa loppupuolella, jolloin kohta korostui virheenä ja aiheutti epäonnistumisen tunteen (kuva 9). Tällöin virhe voitiin muuntaa kaiverustyön tekstuuriseksi ominaisuudeksi tai vaihtoehtoisesti toistaa muualla työssä siten, ettei se korostunut yksittäisenä poikkeamana (kuva 10). Vastaavanlaista oppimista ilmeni myös T2:n reflektoidessa sitä, että terävien ja ahtaiden nurkkien siistiminen oli osoittautunut hankalaksi. Tämän perusteella hän arvioi suunnitelleensa työvälineilleen liian vaativan koristekaiveruskuvion.

Kuva 9 Virhetilanne yksittäisenä poikkeamana. (T1)

Kuva 10 Virheen korostaminen symmetrian kautta. (T1)

Työskentelyn säätely

Katsoimme työskentelyn säätelyn olevan myös osa oppimiskokemusta. Säätelyn tarve korostui tilanteissa, joissa työskentelyjaksot venyivät pitkiksi, minkä myötä fyysinen ja henkinen kuormitus alkoi lisääntyä. Tällöin tutkijat kuvasivat tarvetta keskeyttää työskentely, vaikka flow-tila saattoi samanaikaisesti tehdä lopettamisesta haastavaa. Työskentelyn pitkittymisen kielteiset vaikutukset opittiin valmistusprosessin aikana tunnistamaan herkemmin, mikä helpotti työskentelyn keskeyttämistä. Vastaavasti T1:n kohdalla aikapaine synnytti houkutuksen tehdä työ nopeasti loppuun, mutta tämän tottumuksen tiedostaminen johti siihen, että T1 jatkoi työskentelyä huolellisemmin.

Haluan tehdä jo valmiiksi, mut haluan tehdä rauhas, pitäskö jättää huomisel (T1, CASS)

Tavoitteiden saavuttaminen tuotti positiivisia tunnekokemuksia. Kun tavoitteet tuntuivat saavutettavilta ja positiiviselta, lisäsi se siten työskentelyn säätelyn taitoja, koska silloin syntyi kokemus tavoitteiden ja työskentelyn hallinnan tunteesta. T1 kirjasi päiväkohtaiset tavoitteensa ennen ja jälkeen työskentelyn niin ajallisesti, työvaiheiden näkökulmasta kuin työkalujen käytön omaksumisen suhteen. Usein tavoitteet toteutuivat ja tavoitteet myös ylittyivät, mikä lisäsi onnistumisen kokemusta. Tavoitteet toteutuivat niin hyvässä kuin pahassa. Yhdellä työskentelykerralla T1 ennakoi jo ennen työskentelyn aloittamista, että liian pitkä työskentelyjakso saattaisi heikentää keskittymistä työskentelyn loppuvaiheessa. Tämä ennakko-odotus myös toteutui, sillä työskentelyn aikana ilmeni lohkeamia. Seuraavassa esitetään esimerkkejä kolmelta eri työskentelykerralta siten, että ensin kuvataan ennen työskentelyä asetettu tavoite ja sen jälkeen arvio siitä, miten tavoite toteutui.

Pala leikattua, reiät porattua, tuskin kaivertamaan / Ylitin tavoitteen.

Usko isomman taltan käyttö helpompaa/ Isomman taltan käyttö helpompaa, nopeampaa ja rauhallisempaa.

Pitkä aika mahdollista työskennellä, haittaako liian pitkä työskentely/ Tavoite toteutui, myös haasteiden osalta. (T1, CASS, ennen / jälkeen)

Kokemuksesta oppimista tapahtui molemmilla tutkijoilla työvälineiden käytön ja materiaalin hallinnan osilta. T1:n kohdalla oppiminen näyttäytyi kokonaisvaltaisempana

uusien taitojen omaksumisena, kun taas T2:n kohdalla se ilmeni aiemman osaamisen vahvistumisena. Lisäksi molemmat tutkijat havaitsivat oppineensa työskentelyn säätelyä.

7 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia ilmenee, kun reflektoidaan perinteiseen käsityötekniikkaan painottuvaa käsityöprosessia. Lisäksi tarkastellaan, millaisia kokemuksia puunkaiverrus perinteisenä käsityötekniikkana herättää. Tuloksissa korostuivat tunne- ja keholliset kokemukset, ulkoiset tekijät sekä oppimiskokemukset. Näiden lisäksi tarkastelemme tekijöitä, jotka muovasivat kokemuksen rakentumista käsityöprosessin aikana.

Tulosten perusteella käsityöprosessi näyttäytyi vaiheittain muuttuvana kokemuksena, eikä niinkään yhtenäisenä tai pysyvänä kokemustilana. Erilaiset tunnekokemukset vaihtelivat tutkimuksen aikana sekä työn suunnittelu- ja ideointivaiheessa sekä työskentelyvaiheissa. Esimerkiksi itselle asetettujen odotusten ja epävarmuuden aiheuttamat paineet suunnitteluvaiheessa näyttivät johtuvan T1:n kohdalla paljolti kokemattomuudesta puunkaiverrustekniikoista sekä niissä käytettävistä työvälineistä. T2:n kokemus oli puolestaan suunnitteluvaiheessa päinvastainen, sillä aiemmat kokemukset vahvistivat tunnetta työn mielekkyydestä, minkä vuoksi T2 kykeni hyödyntämään itselleen asettamia tavoitteita motivaation lähteenä.

Tekemiseen aikana tapahtuneet tunnekokemukset liittyivät molemmilla tutkijoilla usein innostuneisuuden ja rauhallisuuden aiheuttamaan työn tekemisen mielekkyyteen. Työskentelyprosessin loppuvaiheessa työskentelykertoja ennen korostuivat viimeistelyyn liittyvät jännitteet sekä epäonnistumisen pelko, jotka kuitenkin näyttivät unohtuvan työn teon aikana. Työn valmistuessa tutkijoiden tunnekokemukset poikkesivat siitä, mitä ne olivat alussa. T1 epävarmuus lieventyi prosessin edetessä osaamisen kokemuksen vahvistuessa. T2 puolestaan koki epävarmuutta uutena tunteena. Käsityöprosessin aikana kuvatut tunnekokemukset erosivat ja vaihtelivat paljon tutkijoiden välillä ja näyttää siltä, että tutkijoiden kokemukset ovat tämän käsityöprosessin tarkastelussa yhteydessä tutkijoiden kokemustaustaan ja toisaalta sen kautta itselle asetettuihin vaateisiin ja odotuksiin.

Yhtäläisyyksiä kokemuksista havaittiin erityisesti käsityöprosessin työskentelyvaiheiden aikana. Aineistoissa tutkijat kuvailivat puunkaiverruksen edellyttävän tarkkuutta ja jatkuvaa keskittymistä. Näitä piirteitä näytti tukevan työn hidas ja paikoillaan tapahtuva

luonne, joka puolestaan näytti mahdollistavan syvän keskittymisen ja helpottavan flow-tilan syntymistä. Tässä tapauksessa puunkaiverruksen tarkkuutta ja kehollisuutta edellyttävä luonne on voinut tukea työn mielekkääksi kokemista juuri flow-tilan välityksellä.

Tutkijoiden eroavasta kokemustaustasta ja sen yhteydestä flow-tilan kokemukseen voidaan tehdä johtopäätöksiä Csíkszenmihályin teorian kautta (Venäläinen, 2020, s. 22). Flow-tilan osatekijöihin kuuluu haasteen ja osaamisen tasapaino, jossa henkilön hyvä taitotaso edistää mahdollisuutta päästä flow-tilaan. Vaikka tutkijoiden välillä oli eroavaisuutta kokemustaustassa ja taitotasossa, saavuttivat molemmat flow-kokemuksen. Lisäksi on huomattavaa, että T1:n taitotaso kehittyi työskentelyn aikana. Flow-tilaan pääseminen painottui prosessin loppupuolelle, joten kehittyneempi taitotaso tuki flow-tilaan pääsemistä.

Csíkszenmihályin mainitsee välittömän palautteen yhdeksi flow-tilan osatekijöistä. Kojonkoski-Rännäli (2014, s. 24–25) puolestaan kuvaa, kuinka käsin tekemisessä materiaali ja syntyvä tuotos antavat tekijälle jatkuvaa ja välitöntä palautetta. Lisäksi käsin tekeminen on itsessään todettu olevan palkitsevaa, sekä lisäävän positiivisia tunnetiloja ja psykosomaattista hyvinvointia (Vähälä, 2003, s. 187). Tässä tutkimuksessa tutkijoiden kokema välitön yhteys materiaaliin perinteisen käsityön kautta, työskentelyn aikana koetut myönteiset tunteet sekä riittävän haastava mutta hallittavissa oleva tekeminen loivat edellytyksiä flow-kokemuksen syntymiselle.

Oppimiskokemukset näyttäytyivät molemmilla tutkijoilla jatkuvana ja prosessin aikana syvenevänä ilmiönä heidän erilaisista kokemustaustoistaan huolimatta.

Puunkaiverruksessa merkittäväksi oppimiskokemukseksi ilmeni työskentelyn haasteiden sekä virheiden kautta tapahtuva oppiminen, joka näyttäytyi muun muassa taitona soveltaa ja hyödyntää epäonnistumisia osana kaiverrustyötä. Deweyn mukaan kokemuksemme kehitty omassa toiminnassamme kohtaamiemme haasteiden ja kysymyksien kautta (Alhanen, 2013, s. 144). Vastaavasti havaitut haasteet esimerkiksi työn viimeistelyssä mahdollisti T2:n päätelmän siitä, että kaiverrettava kuvio tulisi jatkossa suunnitella omille työkaluille soveltuvammaksi. Tämä viittaa siihen, että puunkaiverrus näin ollen tutkijoiden tapauksessa kehitti ongelmanratkaisukykyä.

Ongelmien ratkaisemisen ja reflektoinnin on todettu johtavan oppimiseen (Beard & Wilson, 2002, s. 196) Ongelmanratkaisukyky näyttäytyi myös tilanteissa, joissa työn eteneminen edellytti eri työvälineen käyttöä tai työvälineen käyttötekniikan muuttamista sekä puumateriaalin ominaisuuksien tarkempaa huomioimista.

Deweyn teorian mukaan kokeminen on kokeilua ja ihminen ei voi koskaan ennakoida varmaksi, mitä toiminnasta seuraa (Alhanen, 2013, s. 61). Kokemus kuitenkin sisältää mielikuvituksen kautta myös kokeellisen ulottuvuuden. Tällöin kokemuksessa olennaista on mielikuviutus ja päättelykyky, joiden kautta ihminen muodostaa uusia asiayhteyksiä. (Alhanen, 2013, ss. 97, 105). Deweyn mukaan pelkät teot eivät yksinään synnytä kokemusta, vaan yhdessä kokemusten seurausten kanssa muodostuu kokemus. (Alhanen, 2013, s. 61). Deweyn teorian mukaisesti kokeilemalla oppiminen ilmeni tarkastelemassamme käsityöprosessissa. T1 kohdalla aikaisempaa kokemusta tekniikasta oli niukasti, joten työskentelyprosessi kokonaisuudessaan on ollut kokeilevaa. Olemassa olevien taitojen syventäminen tapahtui T2:lla kokeilemisen kautta. Tutkijat käyttivät mielikuvitusta luodakseen työlleen tavoitteet ja siten puitteet kokeilevalle toiminnalle.

Työskentelyn säätelyä puolestaan opittiin tilanteissa, joissa vahva työskentelyyn keskittyminen teki lopettamisesta haastavaa. Tutkijat oppivat tunnistamaan työprosessin aikana liian pitkään jatkuvan työskentely heikentävän sekä omaa jaksamista ja sen kautta myös työn laatua. Tällaiset tilanteet edellyttivät tutkijoilta kykyä arvioida entistä tehokkaammin omaa jaksamistaan. Työskentelyn säätelyä tapahtui aineiston perusteella nousujohteisesti näiden oivallusten myötä. Myös työskentelykerta kohtaista tavoitteellisuutta tapahtui erityisesti T1:n kohdalla. Tässä tutkimuksessa puunkaiverruksen toteuttaminen näyttäytyi siis myös itsesäätelyä vahvistavana prosessina. Esimerkiksi Kolbin teoria ei käsittele itsesäätelyä suoraan osana kokemuksesta oppimista, mutta oppimissyklin eri vaiheet, kuten reflektointi ja kokeileminen edellyttävät itsesäätelyä (Kolb, 2015).

Oppimiskokemuksen kehollisuus näyttäytyi uusien työvälineiden opettelun kautta. Uusi taltta saattoi tuntua aluksi kömpelöltä ja vieraalta, mutta myöhemmillä työskentelykerroilla onnistumisen kokemukset vahvistivat sen käyttötekniikan hallintaa.

Käsitöiden tekeminen vaatii kehollista prosessointia, joka tapahtuu tiedostamattomasti (Huotilainen ym., 2018, s. 4). Kokemusfilosofian näkökulmasta tottumukset näyttävät myös oppimiskokemuksen kehollisuudessa. Deweyn mukaan tottumukset koostuvat muun muassa toiminnoista ja liikkeistä ja ne säätelevät kokemusta usein tiedostamattomalla tasolla, ohjaten samalla toimintaamme (Alhanen, 2013, ss.86–87). Tässä mielessä uuden työkalun oppiminen edellytti aiemman tottumuksen muuttumista, koska uusi väline vaati erilaista työstötekniikkaa. Tottumukset näkyivät myös tilan ja työkalujen käytössä. Tiettyjen työkalujen ja tietyn höyläpenkin valinta näkyy kehollisena tottumuksena, koska kun onnistumisen kokemus tietyn tekijän suhteen tapahtui, tapahtui myös kiinnittyminen tähän. Esimerkiksi T1 koki mielekkäimmäksi tietyllä höyläpenkillä työskentelemisen ja tämä tottumukseen kiinnittyminen tapahtui toisen työskentelykerran positiivisten työskentelykokemusten jälkeen.

Tässä tutkimuksessa perinteisessä käsityössä oppimiseen liittyvä mestari-kisälli asetelma ja sosiaalisen tuen merkitys voidaan liittää yhteen. Aineiston perusteella sosiaalinen tuki nousi tutkimuksessa merkittävämpään asemaan kuin alun perin oletettiin. Lisäksi tutkijoiden osalta sosiaalisella tuella on näyttänyt olevan yhteys oppimiskokemukseen, minkä vuoksi sen tarkastelu osana perinne käsityö näkökulmaa on perusteltua.

Nykyaikaisessa kontekstissa varsinaisen mestari-kisälli- tai mentorisuhteen muodostuminen ei ole samalla tavoin itsestään selvää kuin perinteisessä käsityökulttuurissa, vaan taitoja opitaan paljon esimerkiksi muiden materiaalien, kuten internetin välityksellä. Tässä tutkimuksessa sosiaalisia suhteita voidaan kuitenkin tarkastella lähimpänä nykyvastineena tällaiselle asetelmalle. Tulosten perusteella uuden taidon oppimisessa oleellista oli itsenäisen kokeilun ja tekemisen lisäksi myös kokeneemman ohjaajan tai vertaisen rooli. Ohjaajalta tai vertaiselta saadut neuvot ja tekemisen vahvistaminen näyttävät aineistossa tekijöinä, jotka tukivat itsevarmuutta ja siten helpottivat työskentelyn etenemistä. Puolestaan esimerkiksi työvälineiden huoltotaitojen opettelu itsenäisesti internet-materiaalien avulla koettiin aiheuttavan epävarmuutta tekniikan toteuttamisen oikeellisuudesta.

Muiden ihmisten läsnäololla työskentelytilassa näyttäisi olevan yhteys keskittymisen kokemukseen. Tilanteissa, joissa muiden läsnäolo koettiin häiritseväksi, aineistossa ilmeni samanaikaisesti myös poikkeuksellista fyysistä tai psyykkistä kuormitusta. Fyysinen epämukavuus liittyi esimerkiksi niskan lihasjännitykseen, kun taas psyykkistä oloa kuormitti kiireen tunne erityisesti poikkeuksellisen pitkien työskentelykertojen yhteydessä. Pääasiassa muiden ihmisten läsnäolo ei kuitenkaan näyttäytynyt häiritseväksi, vaan se yhdistyi kokemukseen tehokkaasta työskentelyilmapiiristä. Toisin sanoen fyysinen tai psyykinen epämukavuus, kuten kipu tai kiireen tunne, saattoi lisätä herkkyyttä ulkoisille häiriötekijöille. Tällöin muut tilan käyttäjät koettiin häiritsevämpinä, mikä puolestaan heikensi keskittymistä.

Tavoitteiden onnistunut asettaminen näyttäytyi yhteydessä työskentelyn säätelyyn ja itsesäätelyyn, minkä voidaan tulkita vahvistaneen myös myönteistä minäkuvausta. Yhdessä flow-kokemuksen, epäonnistumisen pelon väistymisen ja mielekkään sosiaalisen vuorovaikutuksen kanssa tämä loi myönteisiä kokemuksia, joilla voi olla vaikutusta myös tulevien kokemusten rakentumiseen.

Tutkimustuloksista korostuneet kokemukset vahvistivat vaikutelmaamme siitä, että puunkaiverruksessa tekijän kokemus muodostuu välittömässä yhteydessä materiaaliin, omiin taitoihinsa, kehoonsa ja mieleensä. Tällöin reflektointi näyttäytyi vuorovaikutuksena materiaalin kanssa käsillä olevan tekemisen kautta. Tämä on linjassa Deweyn kokemuskäsityksen kanssa, jossa kokeminen perustuu vuorovaikutukseen ympäristön kanssa (Alhanen, 2013, ss. 50–52). Kokemuksemme perusteella tämä vuorovaikutus syventyi flow-tilassa, jolloin materiaali, toiminta, keho ja mieli ovat työskentelyn kautta yhteydessä.

8 Pohdinta

Perinteisesti käsityötä on tehty tarpeeseen, mutta nykykontekstissa tarve ei näyttäydä enää käsityön tekemisessä yhtä oleellisena seikkana. Tutkimus pyrki tuomaan esille, että perinteiseen tekniikkaan painottuva työskentely voi tehdä materiaalin ja tekijän välisen suhteen tavallista näkyvämmäksi. Tämän vuoksi nykyaikana perinteisen käsityön produktikeskeisen tarkastelun lisäksi huomiota on hyvä kiinnittää myös käsityötekniikan kokemiseen perinnekäsityö kontekstissa. Samalla tutkimus avaa keskustelua perinnekäsityön asemasta nykyajassa sekä siitä, millaista erityistä arvoa hitaaseen ja keholliseen työskentelyyn edelleen liittyy.

Koska tutkija on sekä aineiston tuottaja että analysoija, tutkimuksessa korostuu subjektiivinen näkökulma. Autoetnografisessa tutkimuksessa tämä voi haastaa tutkimuksen yleistettävyyden, sillä tutkijan henkilökohtaisia kokemuksia perinteisistä käsityötekniikoista voi olla vaikea muuntaa objektiiviseksi tiedoksi. Kuitenkin tutkimuksen tavoitteena ei ole tuottaa yleistettäviä tuloksia, vaan avata uusia näkökulmia ja syventää ymmärrystä käsityön kokemisesta.

Tässä tapauksessa autoetnografisessa tutkimuksessa tutkijan identiteetti ei ole salattu, vaan hän on avoimesti tutkimuksen keskiössä. Tutkijan henkilökohtaisen ja akateemisen minän välinen raja on häilyvä. Tutkijan tulee huomioida, missä määrin omia kokemuksia ja henkilökohtaisia tuntemuksia voi ja kannattaa sisällyttää tutkimukseen ilman, että tutkimus muuttuu liian subjektiiviseksi tai henkilökohtaiseksi kertomukseksi. Tutkimuksen kannalta on tärkeää, että tutkija reflektoi jatkuvasti omaa rooliaan ja sitä, miten hänen omat ennakkokäsityksensä ja kokemuksensa voivat vaikuttaa aineiston tulkintaan. Lisäksi on mahdollista, että tutkimuksen kohteena oleminen lisäsi itsetietoisuutta, koska oli tärkeää olla tietoinen tekemisestään, jotta pystyi kirjaamaan havainnoimiaan asioita. Tällöin itsetietoisuudella on voinut olla kokemuksen muodostumiseen. Itsetietoisuus ja itsekritiikki voi haitata flow-kokemuksen syntymistä (Venäläinen, 2020, s. 24).

Puunkaiverruksessa ei ollut mahdollista muodostaa varmaa käsitystä siitä, johtuiko työskentelyn ajoittainen hankaluus ensisijaisesti työvälineiden puutteista vai kaiverrukseen heikommin soveltuvasta puumateriaalista. Tutkijoilla ei myöskään ollut

riittävästi kokemusta työvälineiden huollosta, jotta työvälineiden terävyyttä, teroituksen onnistuneisuutta tai puumateriaalin soveltuvuutta olisi voitu arvioida varmuudella. Näin työskentelyyn liittyvä epävarmuus rakentui mahdollisesti osin kokemattomuudesta ja osin siitä, että työskentely tapahtui pääasiassa itsenäisesti.

Tutkijat eivät työskennelleet ajallisesti samoja määriä, mikä saattaa johtua suunnitellun työn laajuudesta tai kokemuseroista. Tarkoitus ei ollut kuitenkaan verrata kokemuksissa suoritettua työmäärää, vaan kokemuksen tutkimisen kannalta riitti tutkijan itselleen sopimaksi katsoma työmäärä ja työtahti. Tehtävien kaiverrustöiden laajuus katsottiin suunnitelmien perusteella olevan tarpeeksi laajoja, jotta kokemukset pääsisivät ilmenemään mahdollisimman vahvasti.

Deweyn kokemusfilosofiassa muistot ja mielikuvat ovat yhteydessä kokemuksen muodostumiseen ja olivat siten yhtenä osiona CASS-kyselyssä. Tutkimuksen tuloksissa ei juurikaan nostettu esiin muistoja, koska niitä yritettiin tutkimuksen aikana muistella ”vanhoina muistoina” ja sen vuoksi niitä havaittiin huomattavan vähän. Tavoitteiden tarkasteleminen johti siihen, että tutkijat ymmärsivät muistojen tarkoittavan myös edellistä kaiverruskertaa, ja nämä lyhyemmän aikavälin muistot ovat olleet yhteydessä muun muassa tavoitteiden asettamiseen.

Aineiston analyysissä haasteita tuotti aineiston teemoittelu, koska yhden keskustelu aiheen ympärillä esiintyi useampia toisistaan eroavia alaluokkia. Näiden alaluokkien yhdistäminen rajatuiksi kategorioiksi näyttäytyi analyysia yksinkertaistavana ja osin ilmiön moninaisuutta kaventavana.

Tämän tutkimuksen toteuttamisprosessissa kiireen tunne on ilmennyt eri vaiheissa, mikä on ollut seurausta opinnäytetyön valmistumiseen asetetuista aikarajoitteista. Kiireen tunne vaikuttaa työn laatuun, ja siten kokemuksen muodostumiseen. (Räisänen & Nokelainen, 1986, s. 137.)

Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty tekoälyavusteista kielimallia ChatGPT (OpenAI, GPT-5.3 -versio) ilmaisun selkeyttämisen tukena. Sitä ei ole käytetty tulosten tuottamiseen tai tutkimuksellisten johtopäätösten muodostamiseen, vaan vastuu tutkimuksen sisällöstä on täysin tutkijoilla.

Tässä tutkimuksessa refleктоimme kokemuksiimme keskustelun kautta.

Tutkimuksemme tuloksena kuitenkin toteamme, että reflektion tapahtuu jo välittömän kokemuksen aikana materiaalin kanssa käsillä olevan tekemisen kautta.

Tutkimuksemme tuloksina emme juurikaan käyttäneet refleктоivia pohdintoja. On kuitenkin mahdollista, että kokemuksiimme olisivat olleet huomattavan erilaisia, mikäli keskusteluissa käymiämme reflektionteja ja niistä syntyneitä oivalluksia ei olisi käyty.

Esimerkiksi keskustelumme T1 epävarmuudesta ja suorituspainesta työn symmetrisyydestä lisäsi armollisuuden tunnetta, kun T2 totesi, että työ saa näyttää käsintehdyttä, koska silloin se ilmentää itseään. CASS-vastauksista oli havaittavissa, että tämä epävarmuus toistui T1 kohdalla, mutta samoin toistui tämän armollisuuden toteaminen samassa yhteydessä. Mikäli keskustelua ei olisi käyty, on mahdollista, että T1 olisi ollut vaativampi itseään kohtaan. Tällä haluamme ilmentää sitä, että yhteisautoetnografinen tutkimusote oli yhteydessä kokemuksiimme kautta tutkimuksen tuloksiin, mutta ei kuitenkaan suorana vastauksena tutkimuskysymyksiimme.

Puunkaiverruksen yhteydessä toistui tarve puhaltaa pois kaiverretut lastut, jotta työn jälki tuli esiin. Reflektionneissamme pohdimme, millä tavoin syvä ulospuhaltaminen voi olla yhteydessä käsitöiden tekemisen hyvinvointia lisääviin tekijöihin.

Syvähengittämisellä on yhteys hermoston rauhoittumiseen.

Subjektiiivisten kokemusten syvempi tarkastelu voisi tuottaa monipuolista aineistoa ja tarjota siten laadukkaampaa tietoa perinnekäsitöiden kokemuksesta.

Perinnekäsitöiden tarkastelemisen laajentaminen muihin käsityötekniikoihin, kuin puun veistoon mahdollistaisi aiheen monipuolisemman ja syvällisemmän tutkimisen.

Perinnekäsityön kulttuurinäkökulma jäi tutkimusaineistossa suunniteltua pienemmäksi. Kulttuurinäkökulmien läpikäymiseen ei ollut esimerkiksi CASS-kyselyiden kautta johdattelevia kysymyksiä, mikä luultavasti johti siihen, että reflektionit kohdistuivat enimmäkseen kokemusten kuvaamiseen. Puunkaiverruksen ja perinnekäsityön kulttuurisiin merkityksiin paneutuminen voisi tuottaa enemmän tietoa perinnekäsityön näkökulmasta.

Lähteet

- Adamson, G. (2007). *Thinking through craft*. Berg.
- Alhanen, K. (2013). *John Deweyn kokemusfilosofia*. Gaudeamus.
- Autio, O. (1997). *Oppilaiden teknisten valmiuksien kehittyminen peruskoulussa. Tytöt ja pojat samansisältöisen käsityön opetuksen kokeilussa*. Tutkimuksia 177. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos.
- Beard, C., & Wilson, J. P. (2002). *The power of experiential learning: a handbook for trainers and educators*. Kogan Page.
- Dewey, J. (2023). *Kokemus ja koulutus*. Oppian.
- Groth, C., Mäkelä, M., & Seitamaa Hakkarainen, P. (2015). Tactile augmentation: A multimethod for capturing experiential knowledge. *Craft Research*, 6(1), 57–81. https://doi.org/10.1386/crre.6.1.57_1
- Heikkinen, K. (2004). Käsillä tekemisen merkitykset. Teoksessa T. Kupiainen (toim.) *Käsillä tehty*. (73–81). Edita Prima.
- Huotilainen, M., Rankanen, M., Groth, C., Seitamaa-Hakkarainen, P., & Mäkelä, M. (2018). Why our brains love arts and crafts: Implications of creative practices on psychophysical well-being. *Formakademisk*, 11(2), 1–18 <https://doi.org/10.7577/formakademisk.1908>
- Jäämeri, H., Pallasmaa, J., Sarajas-Korte, S., Sarajas-Koste, S., & Suomen rakennustaiteen museo. (1987). *Puun kieli : puu Suomen veistotaiteessa, muotoilussa ja arkkitehtuurissa*. Suomen rakennusGil, K. (2018). Learning by doing: 'Working out' in craft research. *Craft research*, 9(1), 75–91. https://doi.org/10.1386/crre.9.1.75_1
- Kauppi, V.-M. & Pettersson, H. (2023). John Deweyn reflektiivinen ajattelu ja nykyinen kriittisen ajattelun kasvatusideaali. *Kasvatus & Aika* 17 (1), 28–49
- Kolb, D. A. (2015). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*. Pearson.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.
- Kojonkoski-Rännäli, S. (1998). *Ajatus käsissämme: Käsityön käsitteen merkityssisällön analyysi* (2.muuttumaton p.). Turun yliopisto, Rauman opettajankoulutuslaitos.

- Kojonkoski-Rännäli, S. (2014). *Käsin tekemisen filosofiaa*. Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos, Rauman yksikkö.
- Koskelainen, E., & Saure, H. (2014). *Perinnetaidot: käsikirja kaikille*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Marchand, T. (2010). Embodied cognition and communication: studies with British fine woodworkers. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 16(1), 100–120.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-9655.2010.01612.x>
- Marttila, A. (2014). Tutkijan positiot etnografisessa tutkimuksessa – kentän ja kokemuksen dialoginen rakentuminen. Teoksessa P. Hämeenaho, & E. Koskinen-Koivisto (toim.), *Moniulotteinen etnografia*. (362–392) Ethnos ry.
- Miettinen, R. (1998). Miten kokemuksesta voi oppia? Kokemus ja reflektiivinen ajattelu John Deweyn toiminnan filosofiassa. *Aikuiskasvatus* 18 (2), 84–97
- Muukkonen, H., Hakkarainen, K., Inkinen, M., Lonka, K. & Salmela-Aro, K. (2008). CASS-methods and tools for investigating higher education knowledge practices. Teoksessa G. Kanselaar, V. Jonker, P. Kirschner & F. Prins (Eds.), *International Perspectives in the Learning Sciences: Creating a Learning World, Proceedings of the Eight International Conference for the Learning Sciences (ICLS 2008)*, 2, 107-114.
- Nasseri, M. & Wilson, S. (2017). A reflection on learning crafts as a practice for self-development. *Reflective Practice*, 18(2), 194–205.
<https://doi.org/10.1080/14623943.2016.1265495>
- Neumüller, K. (2025, Lokakuu 13). Historical heddles from museum collections. *Kerstin Neumüller*. <https://www.kerstinneumuller.com/blog/heddles-in-museum-collections>
- Onians, D. (1997). *Essential woodcarving techniques*. Guild of Master Craftsman Publications Ltd.
- Perttula, J. (2018). Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa J. Perttula, & T. Latomaa (Toim.), *Kokemuksen tutkimus: merkitys, tulkinta, ymmärtäminen* (6th ed., 115–162). Lapin yliopistokustannus.
- Räisänen, M., & Nokelainen, J. (1985). *Perinteisiä käsityöammatteja*. Helsingin käsityö- ja teollisuusyhdistys.

- Sawyer, R.D. & Norris, J. (2009). Duoethnography. Teoksessa W. S. Gershon, *The collaborative turn : working together in qualitative research*. (127–140). Sense Publishers.
- Sørebø Gulliksen, M. (2021). There and back again: A carver's tale of losing and regaining sense of space due to a brain tumour. *Craft Research* , 12(1), 127–152.
https://doi.org/10.1386/crre_00043_1
- Teixidó i Camí, J., Chicharro Santamera, J., Kangasniemi-Marrocco, K., Vigué, J., & Perhemediat, kustantaja. (2009). *Puunveisto : opas puunveiston eri vaiheisiin*. Perhemediat.
- Tienari, J. & Kiriakos, C. (2020). Autoetnografia. Teoksessa A. Puusa, & P. Juuti (Toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. (2th. ed., 282–295). Gaudeamus.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi-Nikula, O. (2004). Perinteisen käsityön taitajat Satakunnassa – dokumentointi, elvytys ja tuotteistaminen. Maakunnallisen tutkimushankkeen nykytilanne ja tavoitteet. Teoksessa M. Santikko (toim.), *Perinteinen käsityö Satakunnassa – tarpeetonta perinnettä vai alueellinen voimavara*, 10–29. Pori: Turun yliopisto. Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisuja III.
- UNESCO Intangible Cultural Heritage (N.d.). *Traditional craftsmanship*.
<https://ich.unesco.org/en/traditional-craftsmanship-00057>
- Uotila, M. (2025). Suutarinverstaasta maailmalle: Käsityöläisoppipoikien koulutus 1700-luvun jälkipuoliskolla Helsingissä. *Kasvatus & Aika*, 19(3), 26–40.
<https://doi.org/10.33350/ka.152480>
- Venäläinen, J. (2020). *Flow-tila : tietotyön viisain vaihde*. Fitra.
- Vähälä, E. (2003). *Luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin : käsityön aikana koettujen itseraportoitujen emootiokokemusten ja fysiologisten vasteiden väliset yhteydet*. Kuopion muotoiluakatemia.

Liitteet

Liite 1. CASS-kysely ennen työskentelyä

Päivämäärä:

Ennen työskentelyä:

Ota kuva työstä ennen työskentelyä

Minkälainen työskentely-ympäristösi on (työkalut, materiaalit, muut ihmiset)

- Ota kuva tilasta sekä työkaluista ja puumateriaalista, joita aiot käyttää.
- Millaiset ovat työskentelyolosuhteet tässä hetkessä?

Minkälainen fyysinen olosi on ennen työskentelyn aloittamista (aistimukset, vireystila)

Minkälainen psyykinen olosi on ennen työskentelyn aloittamista (ajatukset, tunteet)

- Kuinka innostunut olet?
- Kuinka levollinen tai jännittynyt olet?
- Kuinka keskittyneeksi tunnet itsesi?

Minkälaisia mielikuvia sinulla on ennen työskentelyn aloittamista (muistot, kuvitelmat)

- Millaisia muistoja tai tarinoita liität puunveistoon?

Minkälaisia tavoitteita sinulla on ennen työskentelyn aloittamista (yllykkeet, tottumukset, odotukset)

Liite 2. CASS-kysely työskentelyn jälkeen

Päivämäärä:

Työskentelyn jälkeen:

Ota kuva työstä työskentelyn jälkeen

- Miltä materiaalin työstäminen tuntui? Mitkä olivat kriittiset hetket?

Millä tavoin fyysinen olosi on muuttunut työskentelyn aikana (aistimukset, vireystila)

Millä tavoin psyykinen olosi on muuttunut työskentelyn aikana (ajatukset, tunteet)

- Kuinka mukavalta tai haastavalta työskentely tuntui?
- Kuinka hyvin pystyit kontrolloimaan työskentelyäsi?
- Kuinka hyvin pystyit keskittymään?

Millä tavoin mielikuvasi on muuttunut työskentelyn aikana (muistot, kuvitelmat)

- Onko mieleesi tullut uusia muistoja tai tarinoita liittyen puunveistämiseen?

Millä tavoin tavoitteesi toteutuivat/eivät toteutuneet (yllykkeet, tottumukset)

Millä tavoin työskentely-ympäristösi muuttui työskentelyn aikana (työkalut, materiaalit, muut ihmiset)